

Міністерство освіти і науки України

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор
Василь ОРЛИК
«___» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему:

**«Розвиток електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського з
урахуванням потреб користувачів»**

Виконав: здобувач вищої освіти
IV курсу, групи ІС-22
ОПП «Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа» спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»
_____ **ЛУЩЕНКО Аліна Юріївна**
«___» _____ 2026 р.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
_____ **Олена КОЛОМІЄЦЬ**
«___» _____ 2026 р.

Рецензент: завідувач відділу рідкісних та
цінних
видань КЗ «Обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Д. І. Чижевського
_____ **Наталія ЗЕЛЕНСЬКА**

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕКИ	13
1.1. Стан наукового опрацювання проблем функціонування електронних бібліотечних ресурсів	13
1.2. Методи дослідження	17
1.3. Джерельна база дослідження	18
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ОУНБ ІМ. Д. І. ЧИЖЕВСЬКОГО	21
2.1. Структура електронного ресурсу бібліотеки	21
2.2. Функціонування та особливості використання електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського	26
2.3. Відповідність електронного ресурсу потребам користувачів	29
2.4. Досвід вітчизняних бібліотек у розвитку електронних ресурсів (порівняльний аналіз)	33
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ОУНБ ІМ. Д. І. ЧИЖЕВСЬКОГО	46
3.1. Модернізація існуючих електронних сервісів	46
3.2. Впровадження нових цифрових платформ та сервісів	48
3.3. Покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів	50
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	62

ВСТУП

Актуальність дослідження Сучасний розвиток інформаційного суспільства та цифрових технологій зумовлює потребу у постійному вдосконаленні бібліотечних електронних ресурсів, які стають основним джерелом доступу до знань для різних категорій користувачів. В умовах зростання обсягу інформації та різноманіття запитів користувачів бібліотеки стикаються з необхідністю створення ефективних, зручних та доступних електронних платформ, що забезпечують швидкий пошук, опрацювання та отримання інформації.

У цьому контексті дослідження розвитку електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського є особливо актуальним, оскільки дозволяє оцінити рівень відповідності наявних сервісів потребам користувачів, визначити напрямки їх удосконалення та сприяти підвищенню ефективності інформаційного обслуговування. Реалізація результатів такого дослідження має практичне значення для оптимізації роботи бібліотеки та розвитку її цифрових сервісів у сучасних умовах.

Мета дослідження: аналіз розвитку електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського з урахуванням потреб користувачів та визначення напрямів його удосконалення для підвищення ефективності інформаційного обслуговування.

Завдання:

1. Дослідити стан наукового опрацювання проблем функціонування електронних бібліотечних ресурсів, визначити методи та джерельну базу дослідження
2. Проаналізувати види електронних ресурсів бібліотеки і технічне забезпечення доступу до них.
3. Схарактеризувати особливості використання електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

4. Проаналізувати відповідність електронного ресурсу потребам користувачів.

5. Виконати порівняльний аналіз електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек: Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського. Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

6. Визначити перспективи розвитку та вдосконалення електронних ресурсів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського платформ та сервісів.

Об’єкт дослідження – електронний ресурс ОУНБ ім. Д. І. Чижевського як комплексна система цифрових бібліотечних сервісів.

Предмет дослідження – процеси функціонування, доступу та використання електронного ресурсу бібліотеки, а також відповідність його сервісів потребам користувачів.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у можливості використання результатів дослідження для вдосконалення електронних ресурсів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського та інших бібліотечних установ.

Структура та зміст кваліфікаційної роботи підпорядкована меті та завданням дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаної літератури. Обсяг основного тексту – 47 стор., список використаних джерел та літератури складає 40 найменувань, 4 таблиці, 5 додатків.

У вступі проаналізовано актуальність теми, визначено об’єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

У першому розділі розглянуто теоретичні та методологічні засади функціонування електронних ресурсів бібліотек і проаналізовано сучасний стан наукового опрацювання цієї проблеми. Визначено методи та джерельну базу дослідження.

У другому розділі досліджено структуру електронного ресурсу бібліотеки, проаналізовано функціонування та особливості використання електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, досліджено відповідність електронного

ресурсу потребам користувачів. Виконано порівняльний аналіз електронних ресурсів досліджуваної бібліотеки та провідних вітчизняних бібліотек, зокрема Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

У третьому розділі проаналізовано рівень модернізації існуючих електронних сервісів, обґрунтовано впровадження нових цифрових платформ та сервісів. Представлено рекомендації щодо покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів.

У висновках узагальнено результати дослідження, представлено теоретичні та практичні підсумки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕКИ

1.1. Стан наукового опрацювання проблем функціонування електронних бібліотечних ресурсів

У сучасних умовах цифровізації інформаційного простору електронні бібліотечні ресурси стали важливим об'єктом наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, документознавства та інформаційних наук. У працях вітчизняних і зарубіжних учених електронні ресурси бібліотек розглядаються як складова інформаційно-комунікаційної інфраструктури суспільства та як інструмент забезпечення оперативного доступу користувачів до інформації.

Значна частина наукових досліджень присвячена визначенню сутності поняття «електронні бібліотечні ресурси», їх класифікації та функціональному призначенню. Науковці аналізують електронні каталоги, повнотекстові бази даних, цифрові колекції, інституційні репозитарії та офіційні вебсайти бібліотек як основні форми електронних ресурсів. У працях наголошується, що електронні ресурси розширюють традиційні функції бібліотеки, сприяють збереженню документної спадщини та підвищують рівень інформаційного обслуговування користувачів.

Окремий напрям досліджень зосереджений на проблемах функціонування електронних бібліотечних ресурсів. Зокрема, у науковій літературі висвітлюються питання технічного забезпечення, програмного супроводу, наповнення та актуалізації електронних ресурсів, а також дотримання авторського права в цифровому середовищі. Дослідники зазначають, що ефективність функціонування електронних ресурсів значною мірою залежить від рівня фінансування, кваліфікації персоналу та наявності чіткої стратегії цифрового розвитку бібліотеки.

Важливе місце у наукових працях займає аналіз користувацького аспекту функціонування електронних бібліотечних ресурсів. Учені підкреслюють необхідність орієнтації електронних ресурсів на інформаційні потреби різних категорій користувачів, забезпечення зручної навігації, доступності інтерфейсу та високої якості пошукових сервісів. Також звертається увага на роль зворотного зв'язку з користувачами як чинника удосконалення електронних бібліотечних ресурсів.

Отже, аналіз наукової літератури свідчить про комплексний підхід до вивчення проблем функціонування електронних бібліотечних ресурсів. Водночас низка аспектів, зокрема практична реалізація користувацько орієнтованих електронних ресурсів у діяльності конкретних бібліотек, потребує подальшого дослідження, що й зумовлює актуальність обраної теми курсової роботи.

Вагоме місце у вивченні питань функціонування електронних бібліотечних ресурсів посідають праці українських дослідників, у яких аналізуються як теоретичні, так і практичні аспекти цієї проблеми. Так, О. Онищенко [18], В. Горовий [1; 6], С. Гарагуля, Л. Дубровіна [1; 39] та ін. у своїх дослідженнях розглядають роль електронних інформаційних ресурсів бібліотек у формуванні інтелектуального й духовного потенціалу українського суспільства. Вчені здійснили комплексний аналіз сучасного стану та перспектив використання цих ресурсів, а також визначили їхній вплив на розвиток освіти, науки, культури та різних сфер суспільного життя.

Проблеми цифрової трансформації сучасних вітчизняних бібліотек висвітлюють О. Воскобойнікова-Гузєва [5], О. Желай [6], О. Онищенко, [18] Л. Чередник [11] та інші дослідники.

У науковому дослідженні О. Желай всебічно проаналізовано практику функціонування електронних сервісів українських бібліотек. Авторкою здійснено поглиблений розгляд особливостей роботи електронних систем сучасної бібліотеки, зокрема проаналізовано ефективність інформаційно-аналітичного обслуговування різних груп користувачів, у тому числі

представників органів державної влади та місцевого самоврядування. У монографії особливу увагу приділено проблемам удосконалення дистанційних форм інформаційного й аналітичного сервісу [15].

В. Добровольська та Л. Чередник розглядають основні напрями інноваційної діяльності бібліотек, зокрема впровадження електронних ресурсів, цифрових сервісів і нових форм обслуговування користувачів. У роботі підкреслюється важливість модернізації бібліотечної інфраструктури та адаптації фахівців до нових технологічних умов. Особлива увага приділяється ролі бібліотек як інформаційних центрів, що забезпечують доступ до знань у цифровому середовищі. У підсумку авторки наголошують на необхідності подальшого розвитку інновацій для підвищення ефективності діяльності бібліотек [11].

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства бібліотеки активно трансформують свої функції та сервіси, орієнтуючись на цифрові технології та нові форми обслуговування користувачів. У цьому контексті особливе значення має досвід зарубіжних бібліотек, який демонструє основні тенденції впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику бібліотечного обслуговування. Так, у науковій праці І. Бородай, Л. Татарчук та Т. Підгайної наголошується, що сучасні зарубіжні бібліотеки зосереджують увагу на розробці електронних продуктів, формуванні ефективних пошукових стратегій, оцифруванні документів та впровадженні інноваційних методів інформування. Аналізуючи ключові тенденції розвитку та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечному обслуговуванні провідних країн світу, автори підкреслюють провідну роль США, де ще у 1970-х роках розпочали процеси інформатизації. У Європі активне впровадження ІКТ відбувається насамперед у бібліотеках Німеччини, Швеції та Данії, тоді як у країнах Сходу – у Китаї, Японії та Кореї. Україна поступово інтегрується у глобальний інформаційний простір, користуючись міжнародними базами даних та розвиваючи інтегровані ресурси через співпрацю бібліотек і створення нових сервісів для користувачів [2].

Сучасним напрямом розвитку бібліотек України, Литви, Польщі присвячено наукову розвідку О. Воскобойнікової-Гузевої та Н. Терещенко [5].

Навчально-методичний курс О. Бруй, призначений для працівників бібліотек, відіграє важливу роль у процесі підвищення кваліфікації, оскільки ґрунтовно представляє особливості міжнародних стандартів щодо створення електронних каталогів [3]. О. Волохін всебічно проаналізував електронні ресурси Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського [4].

Т. Яворська та Н. Щусь аналізують міжнародний досвід впровадження освітніх програм, тренінгів і сервісів, спрямованих на формування критичного мислення та навичок роботи з інформацією. У статті розглядаються приклади діяльності бібліотек як центрів неформальної освіти, що сприяють підвищенню рівня цифрової грамотності населення. Особлива увага приділяється інноваційним підходам до навчання користувачів у сучасному інформаційному середовищі. Авторки підкреслюють доцільність адаптації зарубіжного досвіду в Україні для розвитку медіа- та інформаційної культури суспільства [40].

Отже, аналіз наукового опрацювання проблем функціонування електронних бібліотечних ресурсів свідчить про високий рівень їх теоретичного осмислення та зростаючу увагу дослідників до практичних аспектів використання в умовах цифрового суспільства. У сучасних дослідженнях електронні ресурси розглядаються як ключовий елемент інформаційної інфраструктури бібліотек, що забезпечує доступність, оперативність і якість інформаційного обслуговування. Водночас науковці акцентують на необхідності вдосконалення технічної бази, розвитку кадрового потенціалу та впровадження інноваційних підходів до організації електронних сервісів. Значна увага приділяється також користувацько орієнтованим аспектам, зокрема підвищенню зручності доступу та розвитку цифрової грамотності. Попри ґрунтовність наукових напрацювань, актуальним залишається подальше дослідження практичної реалізації ефективних моделей функціонування електронних бібліотечних ресурсів у діяльності конкретних бібліотек України.

1.2. Методи дослідження

З метою вирішення завдань кваліфікаційної роботи ми застосовували загальнофілософські та спеціальні методи дослідження.

Аналіз документів і джерел, який включав вивчення нормативних документів, зокрема планів бібліотеки та звітів про діяльність електронних ресурсів; огляд наукових публікацій і практик розвитку електронних бібліотек як в Україні, так і за кордоном. Зазначений метод аналізу дозволяє виявити тенденції розвитку цифрових ресурсів і основні орієнтири для модернізації.

Контент-аналіз електронного ресурсу передбачає аналіз структури, наповнення та функціональних можливостей електронного каталогу, баз даних та інших цифрових сервісів досліджуваної бібліотеки. Контент-аналіз дозволив оцінити якість доступності інформації, наявність пошукових інструментів і зручність користування.

Анкетування та опитування користувачів. Збір інформації про потреби, вподобання та рівень задоволеності користувачів електронними ресурсами бібліотеки дозволив виявити сильні та слабкі сторони наявних електронних ресурсів і пріоритетні напрямки його розвитку.

Метод спостереження. Так, спостереження за користуванням електронним ресурсом передбачало моніторинг поведінки користувачів при роботі з ресурсами бібліотеки: частота звернень, популярні розділи, проблеми у пошуку. Таке спостереження може проводитися як безпосередньо (у читальних залах), так і дистанційно (через логи системи).

Метод синтезу уможливив об'єднати окремі елементи, в нашому випадку – етапи запровадження комп'ютерних технологій – у цілісну систему, що дозволило простежити зв'язки між компонентами досліджуваного явища.

Інтерв'ю з бібліотечними фахівцями. Цей метод застосовувався задля отримання експертної оцінки від співробітників бібліотеки щодо розвитку електронних ресурсів і впровадження нових сервісів. Це дозволило з'ясувати організаційні та технічні аспекти функціонування електронних сервісів.

SWOT-аналіз електронного ресурсу. Даний вид аналізу допоміг визначити сильні і слабкі сторони функціонування електронних ресурсів, можливостей та загроз розвитку електронного ресурсу. Отримані результати дали змогу обґрунтувати стратегічні кроки вдосконалення ресурсу з урахуванням потреб користувачів.

Сайтометрія – метод вивчення сайтів допоміг цілісно проаналізувати структуру, змістовність і функціональність вебресурсу бібліотеки. Застосування сайтометрії дало можливість оцінити повноту інформаційного наповнення, визначити подальші напрями розвитку, проаналізувати рівень інформаційної доступності електронних ресурсів досліджуваної книгозбірні для користувачів.

Порівняльний аналіз (бенчмаркінг). Порівняння електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського з аналогічними ресурсами провідних бібліотек України та світу дозволив запозичити кращі практики та визначити потенційні напрямки модернізації.

Отже, застосування комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження забезпечило всебічне вивчення електронних бібліотечних ресурсів. Використані підходи дозволили проаналізувати як теоретичні засади, так і практичні аспекти їх функціонування, включаючи технічні, організаційні та користувацькі характеристики. Отримані результати дали змогу виявити сильні та слабкі сторони електронних ресурсів, а також визначити перспективні напрями їх удосконалення. Таким чином, обрана методологія забезпечила об'єктивність і комплексність дослідження.

1.3. Джерельна база дослідження

Джерельну базу дослідження доцільно поділити на три основні групи: 1) нормативно-правові акти; 2) державні стандарти; 3) робочі документи ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

До нормативно-правових документів належать: Закони України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» [24]; «Про авторське право та суміжні права»

[23]; «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [26]; «Про інформацію» [28]. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» [33].

До другої групи відносяться державні стандарти України:

ДСТУ 2228-93 «Система оброблення інформації. Підготовлення і оброблення даних. Терміни та визначення» визначає основні терміни та поняття у сфері оброблення інформації, пов'язаної зі створенням та обробкою даних (створення, введення, виведення різними способами). Стандарт не охоплює питання системного оброблення даних [7].

ДСТУ 3396.0-96 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення» встановлює об'єкт, мету та ключові положення технічного захисту інформації (ТЗІ). Його застосування є обов'язковим для всіх форм власності та стосується інформації, яка потребує захисту [8].

ДСТУ 2392-94 «Інформатизація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення» використовується у всіх нормативних документах, що належать до сфери інформації, документів та програмного забезпечення для комп'ютерних систем [9].

ДСТУ 7154:2010 «Інформація та документація. Принципи бібліографічного упорядкування» регламентує принципи бібліографічного систематизування інформації [10].

Важливою складовою роботи бібліотек є підключення до професійних мереж для обміну досвідом та інформацією. Загалом, методологія використання електронних ресурсів у бібліотеках передбачає комплексний підхід до цифрових матеріалів.

До третьої групи ми віднесли внутрішні нормативно-документи Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д. І. Чижевського: Статут (Додаток А).

Правила користування бібліотекою (Додаток Б).

Сайти ОУНБ ім. Д.І Чижевського [32]; Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [33]; Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника [34].

У результаті аналізу джерельної бази дослідження визначено, що вона включає три основні групи матеріалів: нормативно-правові акти, державні стандарти та робочі документи бібліотек. Використання нормативно-правових актів і стандартів дозволяє визначити правові та технічні рамки організації оброблення та захисту інформації, а робочі документи бібліотек забезпечують практичний аспект дослідження. Таким чином, обрана джерельна база є комплексною та репрезентативною для дослідження особливостей функціонування електронних ресурсів у бібліотеках.

Висновок. У розділі дослідження розглянуто теоретичні та методологічні основи функціонування електронних ресурсів бібліотек. Проаналізовано сучасний стан наукового опрацювання проблем цієї сфери, що дозволило виділити ключові тенденції розвитку та напрями подальших досліджень.

Джерельна база дослідження, яка включає нормативно-правові акти, державні стандарти та внутрішні документи бібліотек, у поєднанні з нормативно-правовим регулюванням доступу до електронних ресурсів в Україні, формує надійну основу для подальшого практичного дослідження та впровадження цифрових інновацій у бібліотечну сферу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ОУНБ ІМ. Д. І. ЧИЖЕВСЬКОГО

2.1. Структура електронного ресурсу бібліотеки

Електронний ресурс Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д. І. Чижевського є важливою складовою її інформаційно-бібліотечного середовища та спрямований на забезпечення відкритого і зручного доступу користувачів до документних ресурсів, краєзнавчої інформації та наукових матеріалів у цифровому форматі. Формування структури електронного ресурсу бібліотеки здійснюється з урахуванням регіональної специфіки, інформаційних потреб громади та сучасних тенденцій розвитку бібліотечної справи.

Структура електронного ресурсу Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Дмитра Чижевського є цілісною та багатофункціональною системою, що поєднує електронні колекції, каталог і онлайн-сервіси, сприяючи збереженню регіональної культурної спадщини та розширенню доступу до інформації в умовах цифровізації бібліотечної діяльності.

Цифрова бібліотека офіційного вебсайту Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Дмитра Чижевського м. Кропивницький охоплює низку спеціалізованих баз даних та електронних колекцій, зокрема:

- 1) база даних книг ОУНБ імені Д. Чижевського;
- 2) база даних періодичних видань ОУНБ імені Д. Чижевського;
- 3) допоміжна база даних щодо наявності окремих номерів журналів і газет у фондах Кіровоградської ОУНБ;
- 4) база даних «Краєзнавство»;
- 5) електронна колекція, присвячена науковій спадщині Д. І. Чижевського;
- 6) база даних аналітичних описів газетних статей Кіровоградської області (Кіровоградський регіональний кооперативний каталог);
- 7) база даних книг відділу іноземних мов;

- 8) база даних аналітичних матеріалів з питань кіномистецтва;
- 9) електронні документи на нетрадиційних носіях інформації;
- 10) база даних нотних партитур;
- 11) база даних з гендерних питань;
- 12) база даних з бібліотекознавства науково-методичного відділу;
- 13) база даних інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку» [32].

Оснoву структури електронного ресурсу становлять *електронні колекції*, що включають оцифровані видання з фондів бібліотеки, краєзнавчі документи, матеріали з історії та культури Кіровоградщини, а також електронні версії наукових і навчально-методичних публікацій. Значна увага приділяється формуванню краєзнавчих електронних ресурсів, які мають особливу цінність для дослідників, студентів та місцевої громади.

Важливим структурним елементом електронного ресурсу бібліотеки є *електронний каталог*, що забезпечує бібліографічний доступ до фондів установи. Електронний каталог містить бібліографічні записи на друковані та електронні документи й підтримує різні режими пошуку, зокрема за автором, назвою, ключовими словами та тематичними рубриками. Його функціонування сприяє оперативному пошуку інформації та ефективному використанню бібліотечних фондів.

Окрему складову структури електронного ресурсу ОУНБ імені Дмитра Чижевського становлять *інформаційні та сервісні онлайн-ресурси*, серед яких віртуальні виставки, електронні бібліографічні покажчики, довідково-інформаційні послуги, а також доступ до повнотекстових баз даних і відкритих електронних ресурсів. Завдяки офіційному вебсайту бібліотеки користувачі мають можливість дистанційно ознайомлюватися з інформаційними продуктами та сервісами установи.

Досліджувана бібліотека пропонує широкий спектр послуг, які роблять користування її ресурсами більш зручним та ефективним. Серед них – як безкоштовні сервіси, так і платні можливості, що дозволяють задовольнити різноманітні потреби користувачів, від навчання цифровій грамотності до участі

у майстер-класах та культурно-мистецьких заходах. Нижче наведено перелік основних послуг бібліотеки:

Безкоштовні послуги:

- Віртуальна Довідка – швидкі консультації та пошук інформації.

Віртуальна довідкова служба Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д. І. Чижевського є важливим елементом системи дистанційного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів. Її діяльність спрямована на задоволення інформаційних потреб віддалених користувачів шляхом оперативного надання довідково-бібліографічної інформації з різних галузей знань.

За допомогою віртуальної довідки користувачі мають можливість звертатися із запитамі довідково-бібліографічного характеру. Зокрема, сервіс дозволяє отримати інформацію щодо наявності конкретних документів у фондах бібліотеки, зокрема книг, періодичних видань, нотних матеріалів та інших видів документів. Також надається можливість уточнення бібліографічних відомостей про окремі видання або публікації, зокрема даних про автора, назву, рік видання, обсяг та вихідні дані періодичних видань.

Віртуальна довідкова служба приймає тематичні та фактографічні запити. Тематичні запити передбачають добір бібліографічної інформації за визначеною темою в межах установлених обмежень щодо кількості джерел, тоді як фактографічні запити спрямовані на пошук конкретних відомостей про події, факти чи персоналії. Окрім цього, користувачі можуть отримати онлайн-консультації з питань пошуку інформації в електронному каталозі та базах даних бібліотеки.

Звернення до віртуальної довідки здійснюється шляхом заповнення спеціальної електронної форми на офіційному вебсайті бібліотеки із зазначенням імені користувача, адреси електронної пошти та тексту запиту. Персональні дані, що надаються користувачами, обробляються з дотриманням принципів конфіденційності та не підлягають відкритому оприлюдненню.

Таким чином, віртуальна довідкова служба ОУНБ імені Д. І. Чижевського сприяє підвищенню доступності бібліотечних ресурсів, розширенню спектра інформаційних послуг та розвитку дистанційних форм обслуговування в умовах цифровізації бібліотечної діяльності.

- Продовження терміну користування книгою.
- Електронна доставка документів – отримання фотокопій статей та фрагментів видань із фондів бібліотеки.
- Цифрова грамотність – навчання навичкам роботи з комп'ютером, інтернетом та електронними сервісами.
- Послуги електронного урядування: пошук законодавчих документів; користування електронною медичною картою; запис у дошкільні навчальні заклади; надсилання показників приладів обліку; резервування та оплата транспортних проїзних квитків та багато інших державних та комунальних послуг.

Платні послуги:

- Демонстрація відео- та кінофільмів.
- Проведення занять на курсах та майстер-класів.
- Проведення виставок книг та творів мистецтва.
- Організація та проведення культурно-масових заходів, конференцій, семінарів, фестивалів.
- Користування персональними комп'ютерами, настільними і комп'ютерними іграми та ігровою приставкою 3D-KINEKT.
- Фото- та відеозйомка в приміщенні бібліотеки.
- Обслуговування екскурсійних груп і відвідувачів.
- Підготовка бібліографічних та фактографічних довідок, формування бібліографічних списків.
- Оформлення електронних реєстраційних документів користувачів, включно з пільговими, тимчасовими та дублікатами.
- Експонування рекламних матеріалів у приміщенні бібліотеки.

- Фотокопіювання, ксерокопіювання та репродукування тексту і ілюстрованих матеріалів.

- Надання послуг з оренди обладнання.

Майстер-класи: Моделювання у 3D-просторі; Листівка – найкращий подарунок; Вчити англійську цікаво; Виготовлення листівок з квілінгу; Монотипія; Розпис; Ниткографія; Флористика; Виготовлення святкових вітальних листів; Розмальовка екторбинок [32].

Бібліотека пропонує низку цікавих віртуальних виставок, які дозволяють користувачам подорожувати світом та відкривати нові знання, не виходячи з дому. Серед них: Віртуальні екскурсії книжковими столицями світу, що включають: «Віртуальна екскурсія книжковою столицею світу 2021 року» (Тбілісі, Грузія); «Віртуальна екскурсія книжковою столицею світу 2020 року» (Куала-Лумпур, Малайзія).

Цикл віртуальних подорожей містить 4 позиції: 1) «Музеї світу» – знайомство з відомими музейними колекціями та культурною спадщиною різних країн; 2) «Відкрий Україну (мандрівка країною)» – віртуальна подорож визначними місцями України. 3) «Подорож Європою» – знайомство з культурою та історією європейських міст. 4) «Кропивницький. Історична мапа» – історичний екскурс по рідному місту.

Змістовними і цікавими є тематичні віртуальні подорожі, серед яких «Віртуальна подорож до Маєтку Святого Миколая» (с. Пістинь, Косівський район, Івано-Франківська область); «В гостях у Санта Клауса» (Лапландія); «Національний заповідник Хортиця»; «Відпочинок на озерах України»; «Маловідомі морські пляжі для відпочинку» і багато інших цікавих експозицій, що постійно поповнюються та оновлюються.

Завдяки віртуальним експозиціям бібліотека поєднує освіту, культурний розвиток і дозвілля, роблячи знання доступними кожному. Віртуальні виставки розширюють горизонти користувачів, знайомлячи з історією, культурою та природою України та інших країн.

Як бачимо, структура електронного ресурсу Обласної універсальної наукової бібліотеки імені Дмитра Чижевського є багатофункціональною інформаційною системою, що поєднує електронні колекції, каталог і онлайн-сервіси, сприяючи задоволенню інформаційних потреб різних категорій користувачів та розвитку регіональної інформаційної екосистеми.

Статистичні показники діяльності бібліотеки свідчать про високий рівень використання її ресурсів: у 2024 році кількість користувачів перевищила 39 000 осіб, фактичне відвідування становило понад 182 000 відвідувань, а видача документів на фізичних та електронних носіях перевищила 716 000 одиниць, що свідчить про активну взаємодію читачів із інформаційними ресурсами бібліотеки. За єдиною реєстрацією до бібліотеки було записано понад 12 000 користувачів у звітному періоді, що також підтверджує зростаючу популярність бібліотечних сервісів у регіоні.

Підсумовуючи зазначимо, що Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського пропонує широкий спектр послуг, що задовольняють потреби найрізноманітніших користувачів. Від безкоштовних сервісів, таких як Віртуальна Довідка, цифрова грамотність та послуги електронного урядування, до платних майстер-класів, культурно-мистецьких заходів та додаткових сервісів – бібліотека створює комфортні умови для навчання, роботи, творчості та дозвілля. Завдяки сучасним електронним ресурсам та професійному підходу співробітників, користувачі отримують доступ до актуальної інформації, цифрових сервісів і культурного досвіду, що сприяє розвитку інтелектуального та творчого потенціалу громади.

2.2. Функціонування та особливості використання електронного ресурсу

Електронний ресурс бібліотеки забезпечує систематизований доступ до інформації та дозволяє користувачам ефективно взаємодіяти з цифровими колекціями. Він поєднує класичні інформаційні функції з сучасними цифровими

технологіями, забезпечуючи зручність, оперативність і гнучкість у користуванні матеріалами. Основні аспекти функціонування ресурсу включають:

Електронний каталог та бази даних – дозволяють здійснювати пошук літератури за різними критеріями, фільтрувати результати та отримувати повну бібліографічну інформацію про документи.

Віртуальна довідка та консультації – забезпечують користувачам онлайн-консультації, допомогу у складанні бібліографій та уточненні наявності матеріалів.

Електронна доставка документів – дає змогу дистанційно отримувати копії статей, розділів книг та інших матеріалів із фондів бібліотеки.

Інтерактивні сервіси та віртуальні виставки – стимулюють активне використання ресурсу, роблять процес ознайомлення з інформацією більш наочним і цікавим.

Зупинимося на особливостях користування *електронним каталогом*. Для пошуку в електронному каталозі користувач обирає відповідну область пошуку: ключові слова, автора, заголовок або рік видання, а потім вводить запит у спеціальне поле. Пошук за ключовими словами рекомендується здійснювати словосполученнями або фразами природною мовою. Ключові слова автоматично добираються з елементів бібліографічного опису документа. Під час обробки запиту фраза розбивається на окремі слова, числові значення не враховуються, а слова приводяться до нормативної форми (для окремих мов). Результати впорядковуються за принципом релевантності: документи з більшою кількістю збігів слів та їх сумарною вагою відображаються вище у списку.

Функція «Знайти схожі» дозволяє сформувати новий пошуковий запит на основі ключових слів обраного документа для розширеного тематичного пошуку. Пошук за автором або заголовком передбачає введення прізвища автора або початкової частини назви документа, якщо повний заголовок невідомий. Пошук за роком видання здійснюється введенням одного числового значення, що відповідає потрібному року. Уточнення пошукового запиту після отримання

результатів дозволяє додатково звузити коло документів для більш точного добору інформації.

Користування Віртуальною Довідкою передбачає такі кроки: Щоб задати запитання, будь ласка, заповніть форму нижче: Ваше ім'я *Ваш e-mail *Ваше запитання *. Звертаємо увагу, що особисті дані та електронна адреса, які ви зазначаєте, є конфіденційними і не будуть оприлюднені на сайті.

Детальні правила користування Віртуальною Довідкою доступні за посиланням: Правила користування віртуальною довідкою.

Для максимальної зручності на сайті книгозбірні чітко прописано порядок виконання замовлення на електронну доставку документів. Служба електронної доставки документів приймає замовлення через спеціальну форму на сайті або безпосередньо від користувача. Для оформлення замовлення необхідно вказати: Для книг: прізвище автора, назву видання, рік і місце видання. Для періодичних видань: назву журналу, рік і номер видання, прізвище автора та назву статті. Також слід зазначити сторінки, які потрібно скопіювати.

Після отримання замовлення та перевірки наявності документа у фонді служба ЕДД повідомляє користувача про можливість його виконання та вартість послуги. Замовник підтверджує або скасовує замовлення.

Доставка документів здійснюється протягом 1–5 робочих днів з моменту підтвердження замовлення та оплати.

Електронні сервіси бібліотеки, зокрема Віртуальна Довідка та електронна доставка документів, забезпечують користувачам зручний і швидкий доступ до інформації. Вони дозволяють дистанційно отримувати консультації, шукати потрібні документи та замовляти їх копії, зберігаючи конфіденційність персональних даних. Використання таких сервісів підвищує ефективність інформаційного обслуговування, розширює доступ до бібліотечних фондів і сприяє активному залученню користувачів до навчального, наукового та культурного процесу.

Таким чином, електронний ресурс бібліотеки забезпечує комплексний, зручний і гнучкий доступ до інформації, поєднуючи традиційні функції пошуку з сучасними цифровими сервісами та інтерактивними можливостями.

2.3. Відповідність електронного ресурсу потребам користувачів

Електронний ресурс бібліотеки розроблений з урахуванням сучасних інформаційних потреб різних категорій користувачів – студентів, науковців, викладачів, фахівців та широкої громадськості. Його функціональні можливості забезпечують ефективний, швидкий і зручний доступ до інформації, що відповідає очікуванням користувачів щодо оперативності, повноти та актуальності обслуговування.

Основні аспекти відповідності електронного ресурсу потребам користувачів:

Доступність та гнучкість. Електронний ресурс доступний онлайн 24/7, що дозволяє користувачам отримувати інформацію незалежно від часу та місця перебування. Це особливо важливо для тих, хто навчається дистанційно або працює поза межами міста.

Різноманіття інформаційних джерел. Користувачі мають доступ до: електронного каталогу – пошук книг, статей, авторів, років видання; баз даних та цифрових копій документів – статті з журналів, розділи книг, нормативні документи; віртуальних виставок і подорожей – серії «Музеї світу», «Віртуальна екскурсія книжковою столицею світу» та ін.; сервісів електронного урядування – пошук законодавчих документів, запис у дошкільні заклади, передача показників лічильників, резервування квитків.

Інтерактивність та персоналізація пошуку. У каталозі реалізовані функції уточнення запиту, «Знайти схожі» та пошук за ключовими словами, авторами, заголовками чи роком видання; користувачі мають можливість формування бібліографічних списків для курсових, дипломних та наукових робіт.

Інтерактивні сервіси дозволяють адаптувати пошук під конкретні інформаційні потреби користувача.

Цифрова грамотність та навчальні сервіси: Онлайн-консультації через Віртуальну Довідку; Інструкції з користування електронним каталогом та базами даних; Курси з цифрової грамотності та навчання роботі з електронними сервісами бібліотеки.

Оперативність та дистанційне обслуговування. Так, електронна доставка документів (ЕДД) дозволяє замовляти копії статей, розділів книг або інших матеріалів дистанційно. Замовлення оформлюється онлайн або безпосередньо у бібліотеці, а доставка здійснюється протягом 1–5 робочих днів після підтвердження.

Адаптація до потреб різних категорій користувачів, наприклад, початківці отримують підтримку через консультації та інструкції; досвідчені науковці користуються розширеними пошуковими функціями, бібліографічними довідками та спеціалізованими базами даних; користувачі, зацікавлені у культурному дозвіллі, можуть відвідувати віртуальні виставки та подорожі.

Щоб наочно продемонструвати відповідність електронного ресурсу потребам користувачів, доцільно представити інформацію у вигляді таблиці 2.1. У ній наведено основні групи користувачів, їхні потреби та сервіси електронного ресурсу, які найповніше задовольняють ці потреби:

Таблиця 2.1.

Групи користувачів, їхні потреби та сервіси електронного ресурсу

№	Категорія користувачів	Основні потреби	Відповідні сервіси електронного ресурсу
1	Студенти	Пошук літератури для навчання, підготовка рефератів, курсових/дипломних робіт	Електронний каталог, бази даних, формування бібліографічних списків,

			Віртуальна Довідка
2	Науковці	Доступ до спеціалізованих джерел, оперативний пошук статей, аналітичні довідки	Розширений пошук у каталозі, ЕДД, функція «Знайти схожі», електронні бази даних
3	Вчителі, викладачі	Підготовка навчальних матеріалів, підбір літератури для учнів та студентів	Електронний каталог, бібліографічні довідки, віртуальні виставки, Віртуальна Довідка
4.	Широка громадськість	Отримання інформації для самоосвіти, культурний розвиток	Віртуальні виставки та подорожі, сервіси електронного урядування, ЕДД
5.	Початківці / нові користувачі	Консультації, інструкції з пошуку, освоєння електронного ресурсу	Онлайн-консультації, інструкції користування каталогом, курси цифрової грамотності
6.	Користувачі, зацікавлені у дозвіллі та культурі	Віртуальні подорожі, майстер-класи, культурні заходи	Віртуальні виставки та подорожі, майстер-класи, інтерактивні сервіси

З метою дослідження ефективності функціонування електронних сервісів бібліотеки та визначення основних напрямів їх модернізації було проведено анкетування користувачів (Додаток В). Опитування дозволило оцінити рівень

задоволеності наявними електронними ресурсами, зручність користування сервісами, а також виявити потреби та побажання респондентів щодо впровадження нових цифрових можливостей.

В анкетуванні взяли участь користувачі різних категорій, зокрема студенти, викладачі, науковці та представники широкої громадськості. Учасники опитування надали оцінку електронному каталогу, сервісу електронної доставки документів, віртуальним консультаціям та інтерактивним ресурсам бібліотеки. Окрема увага була приділена пропозиціям щодо вдосконалення існуючих сервісів і розвитку нових електронних можливостей.

Результати анкетування засвідчили, що більшість користувачів позитивно оцінюють сучасний стан електронних ресурсів бібліотеки та вважають їх важливим складником інформаційного забезпечення освітньої й наукової діяльності. Водночас респонденти висловили низку рекомендацій щодо покращення функціональності сервісів, розширення цифрових можливостей та підвищення зручності користування електронними ресурсами.

За результатами проведеного анкетування було встановлено, що електронні сервіси бібліотеки є важливим та затребуваним інструментом інформаційного забезпечення користувачів. Більшість респондентів регулярно користуються електронними ресурсами бібліотеки, зокрема електронним каталогом, сервісом електронної доставки документів, віртуальними консультаціями та інтерактивними ресурсами.

Отримані результати свідчать про загалом позитивну оцінку функціонування електронних сервісів. Найбільш корисними користувачі вважають електронний каталог і онлайн-консультації, які забезпечують оперативний доступ до інформації та спрощують процес пошуку необхідних матеріалів. Віртуальні виставки та інтерактивні ресурси також викликають зацікавленість серед користувачів, оскільки сприяють популяризації бібліотечних фондів і розширюють можливості дистанційного обслуговування.

Разом із позитивними оцінками респонденти висловили низку пропозицій щодо вдосконалення електронних сервісів. Основними побажаннями стали

модернізація інтерфейсу електронного каталогу, покращення навігації сайтом, адаптація ресурсів для мобільних пристроїв, підвищення швидкості обробки електронних запитів та розширення доступу до цифрових матеріалів. Також користувачі відзначили необхідність впровадження нових сервісів, зокрема мобільного застосунку бібліотеки, персоналізованих рекомендацій, чат-ботів для консультацій та інтеграції з сучасними освітніми платформами.

У цілому результати анкетування підтверджують, що електронні ресурси бібліотеки відповідають основним потребам користувачів та є важливим напрямом розвитку сучасної бібліотечної діяльності. Водночас подальша цифровізація та вдосконалення електронних сервісів сприятимуть підвищенню якості бібліотечного обслуговування, розширенню доступу до інформаційних ресурсів і зростанню рівня задоволеності користувачів.

Підсумовуючи, зазначимо, що електронний ресурс бібліотеки максимально відповідає різноманітним потребам користувачів, забезпечує доступ до необхідної інформації та сприяє ефективному використанню бібліотечних сервісів для навчання, наукової роботи та культурного розвитку.

2.4. Досвід вітчизняних бібліотек у розвитку електронних ресурсів (порівняльний аналіз)

На основі проведеного аналізу структури, функціонування та відповідності електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського потребам користувачів доцільно звернутися до досвіду інших бібліотек у цій сфері. Вивчення практик провідних бібліотечних установ дозволяє не лише оцінити рівень розвитку досліджуваного ресурсу, а й визначити ефективні підходи до організації електронних сервісів.

Для порівняльного аналізу ми обрали діяльність таких установ, як Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, які активно впроваджують сучасні цифрові технології та розвивають власні електронні ресурси.

Коротко схарактеризуємо вибрані бібліотеки. Так, науково-організаційна структура та кадри Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського має розгалужену систему, що складається з понад 50 підрозділів, які функціонують у межах профільних науково-дослідних інститутів (зокрема книгознавства, рукопису, архівознавства та ІТ). Колектив установи налічує понад 800 фахівців, серед яких чверть – наукові співробітники, включно з відомими академіками та численними докторами й кандидатами наук.

Ключові напрями та спеціалізовані фонди:

- *Збереження спадщини:* Бібліотека є головним всеукраїнським центром з питань реставрації та консервації документів.

- *Інформаційно-аналітична підтримка:* Служба СІАЗ забезпечує державу прогнозною та аналітичною інформацією щодо соціально-політичних процесів в Україні.

- *Юридичні ресурси:* Формуванням бази знань у сфері права опікується Національна юридична бібліотека.

- *Фонд Президентів України (ФПУ):* Створений у 1996 році, цей унікальний підрозділ вивчає світовий інститут президентства та збирає документи про діяльність глав української держави.

- *Освіта та міжнародна співпраця* З 1993 року на базі закладу діють аспірантура й докторантура, що підготували майже 200 фахівців вищої кваліфікації у галузі бібліотекознавства та інформатики. Як науково-методичний центр для системи НАН України, бібліотека координує роботу численних відділів (від абонементу до газетних фондів) і сприяє міжнародному культурному обміну, зокрема через Австрійську бібліотеку.

Варто підкреслити, що нині в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського працює понад 800 осіб, серед яких 60% становлять бібліотечні працівники, 25% – науковці, а 15% – допоміжний персонал. У колективі налічується 125 кандидатів і 27 докторів наук. Серед провідних науковців – академік НАН України О. С. Онищенко, члени-кореспонденти НАН України Л. А. Дубровіна та В. І. Попик, а також доктори наук: Т. Д. Антонюк, Л. І. Буряк,

Л. А. Гнатенко, В. М. Горовий, Т. Ю. Гранчак, Т. В. Добко, М. Б. Закіров, С. С. Кіраль, Г. І. Ковальчук, К. В. Лобузін, С. М. Міщук, В. Ю. Омельчук, Н. В. Стрішенець та інші [33].

НБУВ надає широкий спектр безоплатних бібліотечно-інформаційних послуг у своїх корпусах. Користувачі мають доступ до довідково-пошукового апарату, що включає систему карткових каталогів і картотек, а також електронні каталоги, тематичні бази даних і реферативні ресурси (зокрема «Україніка наукова» та журнал «Джерело»). Доступні також скановані каталоги й електронні виставки.

Читачі можуть користуватися документними фондами у читальних залах (основне зберігання, підсобні та відкриті фонди, періодика, нові надходження), а також матеріалами тематичних виставок. Забезпечується доступ до електронних повнотекстових ресурсів – як у відкритому Інтернеті (цифрові колекції, наукова періодика, автореферати дисертацій, бібліографічні ресурси), так і в локальній мережі бібліотеки та до передплачених баз даних.

Серед додаткових послуг – довідково-бібліографічне обслуговування, консультації з пошуку інформації, доступ до Інтернету та Wi-Fi, а також міжбібліотечний абонемент, що дає змогу отримувати документи як у межах України, так і з-за кордону.

Науково-організаційна структура Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України є розгалуженою та охоплює низку спеціалізованих відділів і науково-дослідних підрозділів, зокрема у сфері книгознавства, рукописної спадщини, стародруків, мистецтвознавства та бібліографії. Установа функціонує як один із провідних науково-інформаційних центрів Західної України та входить до системи НАН України. Колектив бібліотеки складається з висококваліфікованих фахівців, серед яких значну частину становлять наукові співробітники — доктори та кандидати наук.

Ключові напрями та спеціалізовані фонди:

Збереження культурної спадщини: бібліотека володіє унікальними фондами рукописів, стародруків, рідкісних видань та архівних матеріалів, які є важливою частиною національної та європейської культурної спадщини.

Науково-дослідна діяльність: здійснюються дослідження у галузях книгознавства, бібліотекознавства, джерелознавства та історії культури.

Бібліографічна робота: формуються науково-допоміжні покажчики, каталоги та бази даних, що забезпечують доступ до фондів бібліотеки.

Міжнародна співпраця: реалізуються спільні проєкти з європейськими науковими установами, зокрема у сфері цифровізації культурної спадщини.

Освітня діяльність: бібліотека виступає науково-методичним центром і бере участь у підготовці фахівців у галузі інформаційної та бібліотечної справи.

Варто зазначити, що фонд бібліотеки налічує мільйони одиниць зберігання, включаючи книжкові видання, періодику, рукописи та графічні матеріали. У колективі працюють досвідчені науковці, які забезпечують високий рівень досліджень і обслуговування користувачів.

Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника надає широкий спектр бібліотечно-інформаційних послуг. Користувачі можуть працювати з довідково-пошуковим апаратом, що включає традиційні каталоги, електронні бази даних і бібліографічні ресурси. Доступні як фонди у читальних залах (основні та спеціалізовані), так і електронні ресурси, включаючи цифрові колекції та наукові видання [34].

Читачам забезпечується довідково-бібліографічне обслуговування, консультації з пошуку інформації, доступ до електронних ресурсів та участь у наукових і культурних заходах. Частина матеріалів доступна онлайн, інші — у локальному доступі в межах бібліотеки.

Загалом бібліотека функціонує як потужний науково-культурний центр, що поєднує традиційні функції збереження документальної спадщини з сучасними інформаційними технологіями та міжнародною науковою співпрацею.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що обидві бібліотеки є потужними науково-інформаційними центрами, проте мають певні відмінності у структурі, ресурсах і напрямках діяльності.

Здійснення порівняльного аналізу дає можливість виявити сильні та слабкі сторони електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, а також окреслити практики, що можуть бути використані для його подальшого вдосконалення.

Електронні ресурси сучасних бібліотек відіграють ключову роль у забезпеченні доступу до інформації, наукових публікацій, культурної та історичної спадщини. Їх розвиток визначається не лише обсягом фондів, а й технологічним забезпеченням, інтеграцією з іншими ресурсами та зручністю використання для користувачів.

У контексті ОУНБ ім. Д. І. Чижевського електронний ресурс є важливим інструментом підтримки навчальної, наукової та просвітницької діяльності, а також забезпечення доступу до локальних і регіональних документів. Для комплексної оцінки його розвитку та визначення ефективних практик було обрано чотири взаємопов'язані критерії порівняльного аналізу: електронний каталог, цифрові колекції, онлайн-сервіси та доступ до баз даних.

Електронний каталог є основним інструментом доступу користувачів до фондів бібліотеки. Він дозволяє оцінити масштаб, функціональність та зручність пошуку матеріалів, а також інтеграцію каталогу з цифровими колекціями та базами даних. Порівняння електронних каталогів різних бібліотек дає змогу визначити, які підходи до організації пошуку та представлення ресурсів є найбільш ефективними і можуть бути застосовані для вдосконалення електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

Цифрові колекції дозволяють оцінити обсяг та різноманітність інформаційних ресурсів, які оцифровані і доступні користувачам. Вони демонструють, наскільки бібліотека забезпечує збереження культурної та наукової спадщини та надає доступ до матеріалів у сучасному цифровому форматі.

Онлайн-сервіси відображають рівень інтерактивності та зручності користування електронними ресурсами, включаючи можливості пошуку, замовлення, персоналізації облікових записів і дистанційного користування. Цей критерій дозволяє оцінити, наскільки бібліотечні ресурси відповідають потребам користувачів у сучасних умовах.

Доступ до баз даних є важливим показником наукової цінності ресурсу, адже забезпечує користувачів структурованими джерелами інформації, необхідними для досліджень, навчання та професійної діяльності. Розгляд цього критерію дає змогу порівняти бібліотеки за глибиною та масштабом доступу до електронних інформаційних ресурсів.

Обрані критерії взаємопов'язані та дозволяють комплексно оцінити електронні ресурси, враховуючи їх зміст, технологічне забезпечення та орієнтацію на потреби користувачів. Використання цих показників у порівняльному аналізі забезпечує системне та наочне представлення результатів і дозволяє визначити найефективніші практики для подальшого розвитку електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

Першим критерієм порівняльного аналізу є *електронний каталог*, оскільки він є основним інструментом доступу користувачів до фондів бібліотеки та відображає рівень організації інформаційного простору. Аналіз каталогів дозволяє оцінити масштаб бібліотечних фондів, функціональні можливості пошуку, інтеграцію з цифровими колекціями та базами даних, а також зручність користування для різних категорій користувачів.

Нижче наведена таблиця, яка демонструє основні характеристики електронних каталогів трьох бібліотек: Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського. Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника.

Електронні каталоги досліджуваних бібліотек ми проаналізували за такими ознаками (критеріями): обсяг; функціональність пошуку; інтеграція з ресурсами; зручність користування; орієнтація користувачів.

Результати представили в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Порівняння електронних каталогів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, ЛННУБ ім. В. Стефаника та НБУ ім. В. І. Вернадського

Критерій	ОУНБ ім. Д. І. Чижевського	Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Обсяг каталогу	Середній, регіональні та локальні матеріали	Середній, орієнтований на рідкісні та історичні видання	Значний, охоплює наукові та академічні фонди
Функціональність пошуку	Базовий пошук, частковий доступ до повнотекстових документів	Базовий та розширений пошук для дослідників	Розширений пошук, логічні оператори, інтеграція з колекціями
Інтеграція з ресурсами	Часткова інтеграція з цифровими колекціями та локальними ресурсами	З тематичними цифровими колекціями	З цифровими колекціями та базами даних
Зручність користування	Середня, базові навички достатні	Середня, орієнтована на науковців	Висока, зрозумілий інтерфейс
Орієнтація користувачів	Місцеві користувачі, регіональні потреби	Науковці та дослідники	Академічна аудиторія

За результатами таблиці, серед бібліотек України, що активно розвивають електронні ресурси, особливе місце займає Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Її досвід є показовим для аналізу сучасних підходів до організації електронного бібліотечного середовища. Електронний каталог бібліотеки є одним із ключових елементів її інформаційної інфраструктури та забезпечує доступ до значного обсягу бібліографічних ресурсів. Каталог

функціонує як багатофункціональна система пошуку, що дозволяє здійснювати пошук документів за різними критеріями: автором, назвою, тематикою, роком видання та іншими параметрами.

Важливою особливістю електронного каталогу є його інтеграція з іншими інформаційними ресурсами бібліотеки, зокрема цифровими колекціями та базами даних наукових публікацій. Це забезпечує користувачам можливість не лише отримувати бібліографічну інформацію, але й у деяких випадках переходити до повнотекстових документів. Система постійно оновлюється, що сприяє підтриманню актуальності та повноти інформації, а також передбачає використання розширених інструментів пошуку.

Порівняно з електронним ресурсом ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського характеризується більшим обсягом представлених документів та ширшими функціональними можливостями пошуку, що зумовлено статусом національної наукової установи. Водночас ресурс ОУНБ ім. Д. І. Чижевського більш орієнтований на регіональні потреби користувачів і забезпечує доступ до локальних інформаційних матеріалів.

Таким чином, якщо електронний каталог бібліотеки Вернадського вирізняється масштабністю та глибиною наукового контенту, електронний ресурс ОУНБ ім. Д. І. Чижевського має перевагу в адаптації до потреб конкретної цільової аудиторії, що є важливим аспектом розвитку сучасних бібліотечних сервісів.

Електронний каталог Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника дозволяє користувачам здійснювати пошук за різними параметрами: автор, назва, тематика, рік видання та інші. Особливістю системи є інтеграція з оцифрованими стародруками та архівними матеріалами, що забезпечує доступ до рідкісних і цінних видань.

Онлайн-сервіси бібліотеки передбачають можливість замовлення електронних копій документів та попереднє замовлення рідкісних видань для

дослідників. Доступ до цифрових ресурсів частково обмежений для загальної аудиторії, що пояснюється специфікою рідкісних фондів.

Порівняно з електронним ресурсом ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, каталог та цифрові сервіси бібліотеки Стефаника пропонують ширші можливості роботи з рідкісними документами, але менш орієнтовані на регіональних користувачів. Таким чином, бібліотека Стефаника демонструє сильні сторони в збереженні культурної спадщини та обслуговуванні наукової аудиторії.

Після детального аналізу електронних каталогів та онлайн-сервісів бібліотек доцільно розглянути *цифрові колекції* як ще один ключовий критерій порівняльного аналізу. Цифрові колекції відображають обсяг та різноманітність матеріалів, оцифрованих і доступних користувачам, а також демонструють рівень збереження культурної та наукової спадщини.

Порівняльний аналіз цифрових колекцій дозволяє оцінити, наскільки ефективно бібліотеки організовують доступ до матеріалів, інтегрують їх із електронним каталогом і онлайн-сервісами, а також визначити сильні практики, які можуть бути застосовані для розвитку електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

Нижче наведена таблиця, яка порівнює основні характеристики цифрових колекцій досліджуваних бібліотек.

Таблиця 2.3.

Порівняння цифрових колекцій бібліотек ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, ЛННУБ ім. В. Стефаника та НБУ ім. В. І. Вернадського

Критерії	ОУНБ ім. Д. І. Чижевського	Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Обсяг цифрових колекцій	Середній, регіональні матеріали	Середній, рідкісні та історичні матеріали	Значний, наукові та академічні ресурси
Типи матеріалів	Книги, періодика, місцеві історичні документи,	Стародруки, рукописи, архівні документи	Книги, наукові праці, стародруки, періодика

	стародруки фотодокументи		
Рівень оцифрування	Частково оцифровано, активне поповнення	Високий у межах спеціалізованих колекцій	Високий, але не всі фонди онлайн
Доступ матеріалів до	Відкритий для користувачів бібліотеки та частково онлайн	Обмежений, залежить від типу документа	Частково відкритий
Зручність користування	Середня, потребує базових навичок	Середній, орієнтований на дослідників	Високий
Особливості	Акцент на регіональні колекції, орієнтація на місцевих користувачів Збереження культурної спадщини	Збереження культурної спадщини	Орієнтація на наукову інформацію

Аналіз цифрових колекцій показує різні підходи бібліотек до організації ресурсів: масштабні та науково насичені колекції має Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; бібліотека Стефаника акцентує на рідкісних і цінних документах, а ОУНБ ім. Д. І. Чижевського зосереджується на регіональних матеріалах для місцевих користувачів. Такий розподіл відображає різні пріоритети та орієнтацію на цільову аудиторію.

Розглянемо *онлайн-сервіси* бібліотек, які безпосередньо впливають на зручність та ефективність користування електронними ресурсами. Онлайн-сервіси включають можливості пошуку, замовлення документів, персоналізації облікових записів і дистанційного доступу. Вивчення цих сервісів дозволяє оцінити, наскільки бібліотеки адаптують свої ресурси під сучасні потреби користувачів, інтегрують цифрові колекції та каталоги в єдину систему та забезпечують зручний та оперативний доступ до інформації.

Порівняльний аналіз онлайн-сервісів показує, що бібліотека України імені В. І. Вернадського забезпечує найширші можливості для користувачів, включаючи персоналізацію, інтеграцію з цифровими колекціями та

дистанційний доступ. Бібліотека Стефаника пропонує сервіси, орієнтовані на дослідників та роботу з рідкісними виданнями, а ОУНБ ім. Д. І. Чижевського зосереджується на зручності локальних користувачів і адаптованих регіональних сервісах.

Наступним ключовим критерієм порівняльного аналізу є **доступ до баз даних**, який відображає наукову цінність електронного ресурсу та його здатність задовольняти потреби користувачів у структурованій інформації. Баз даних забезпечують доступ до академічних публікацій, наукових журналів, архівних матеріалів та інших ресурсів, необхідних для досліджень, навчання та професійної діяльності.

Аналіз доступу до баз даних дозволяє порівняти бібліотеки за масштабом, глибиною та зручністю користування ресурсами, а також визначити ефективні практики, які можуть бути використані для розвитку електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського (Табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Порівняння доступу до баз даних бібліотек ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, ЛННУБ ім. В. Стефаника та НБУ ім. В. І. Вернадського

Критерій	ОУНБ ім. Д. І. Чижевського	Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника	Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Наявність баз даних	Обмежена кількість баз, переважно регіональні та спеціалізовані	Основні наукові та історичні бази	Велика кількість наукових і академічних баз
Доступ користувачів	Переважно локальний доступ, частково онлайн для зареєстрованих користувачів	Обмежений доступ, деякі бази лише для дослідників	Відкритий для частини користувачів, деякі бази через реєстрацію
Типи баз даних	Локальні публікації, регіональні	Архівні матеріали, стародруки,	Наукові журнали, академічні

	документи, періодика	наукові публікації	публікації, електронні книги
Функції користування	Пошук, обмежений перегляд повнотекстових документів	Пошук, попереднє замовлення рідкісних матеріалів	Пошук, фільтрація, доступ до повнотекстових матеріалів
Особливості	Регулярне оновлення регіональної інформації, орієнтація на місцевих користувачів	Акцент на культурну спадщину та рідкісні видання	Орієнтована на академічну аудиторію, інтеграція з електронним каталогом

Як видно з таблиці, доступ до баз даних значно відрізняється за масштабом, функціональністю та цільовою аудиторією. Бібліотеки Вернадського і Стефаника орієнтовані на науковців, ОУНБ ім. Д. І. Чижевського більше фокусує увагу на регіональних потребах.

Як бачимо, найбільший спектр баз даних пропонує Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, що забезпечує широкий науковий доступ для різних категорій користувачів. Бібліотека Стефаника спеціалізується на історичних та архівних базах, орієнтованих на дослідників, тоді як ОУНБ ім. Д. І. Чижевського пропонує кількість баз, переважно регіональних та спеціалізованих, але зручних для локальних користувачів. Ці спостереження дозволяють визначити напрямки подальшого розвитку електронного ресурсу ОУНБ з урахуванням досвіду провідних бібліотек.

Висновки. Порівняльний аналіз електронних ресурсів Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського. Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника засвідчив, що розвиток електронних ресурсів значною мірою визначається специфікою діяльності та цільовою аудиторією кожної бібліотеки.

Бібліотека В. І. Вернадського вирізняється значним обсягом цифрових колекцій і академічним спрямуванням онлайн-сервісів та баз даних, що

забезпечує доступ до наукових матеріалів для широкого кола дослідників. Бібліотека ім. В. Стефаника, хоча має менший масштаб ресурсів, робить акцент на збереженні та популяризації культурної спадщини через оцифровані стародруки, архівні документи та онлайн-сервіси для науковців.

У свою чергу, ОУНБ ім. Д. І. Чижевського відзначається орієнтацією на регіональні потреби користувачів, забезпечуючи доступ до локальних колекцій, електронного каталогу та обмеженого набору баз даних.

Загалом, досвід провідних українських бібліотек показує ефективні практики організації електронних ресурсів, які можуть бути використані для подальшого вдосконалення електронного ресурсу ОУНБ ім. Д. І. Чижевського. Це стосується розширення обсягу цифрових колекцій, підвищення зручності онлайн-сервісів, оптимізації доступу до баз даних та інтеграції всіх компонентів системи для зручності користувачів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ОУНБ ІМ. Д. І. ЧИЖЕВСЬКОГО

3.1. Модернізація існуючих електронних сервісів

У сучасному інформаційному суспільстві роль електронних ресурсів бібліотек постійно зростає. Вони стають ключовим інструментом доступу до знань, наукових і культурних матеріалів, а також сприяють розвитку цифрової грамотності користувачів. Перспективи розвитку електронних ресурсів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського визначаються необхідністю забезпечення більш зручного, швидкого та комплексного обслуговування, інтеграції сучасних технологій і вдосконалення сервісів відповідно до потреб різних категорій користувачів.

У цьому розділі розглядаються основні напрями розвитку електронних сервісів бібліотеки, пропонуються шляхи їх модернізації та вдосконалення, а також оцінюється потенціал впровадження нових цифрових інструментів для підвищення ефективності інформаційного обслуговування.

Модернізація електронних сервісів бібліотеки спрямована на підвищення зручності користування, розширення функціональних можливостей та адаптацію до сучасних технологічних стандартів. Основними напрямками модернізації є:

1. Оптимізація електронного каталогу та баз даних, що включає такі важливі кроки, як покращення пошукового алгоритму, впровадження інтелектуального пошуку та автозаповнення; інтеграція додаткових бібліографічних та тематичних фільтрів для швидкого доступу до необхідної інформації; забезпечення зручного інтерфейсу для мобільних пристроїв.

2. Вдосконалення сервісу електронної доставки документів (ЕДД). Цей напрям передбачає автоматизацію процесу обробки замовлень; інтеграцію платіжних систем для швидшого підтвердження замовлення; впровадження сповіщень про статус замовлення для користувачів.

3. Розвиток віртуальної довідки та консультаційних сервісів передбачає впровадження чат-ботів для швидкої відповіді на стандартні запити; розширення можливостей для персоналізованого обслуговування користувачів; створення інтерактивних інструкцій та навчальних матеріалів.

4. Удосконалення віртуальних виставок та інтерактивних ресурсів, зокрема, використання мультимедійних форматів (відео, 3D-моделі, інтерактивні карти); регулярне оновлення контенту та тематичних циклів; інтеграція з соціальними мережами та платформами для підвищення доступності та популяризації бібліотечних матеріалів.

Модернізація існуючих електронних сервісів сприятиме підвищенню ефективності інформаційного обслуговування, розширенню аудиторії користувачів та забезпеченню високого рівня цифрової компетентності.

Після проведення анкетування користувачів бібліотеки (Додаток В) були зібрані дані щодо рівня задоволеності існуючими електронними сервісами, а також пропозиції щодо їх модернізації. Аналіз цих відповідей дозволяє виділити найактуальніші потреби користувачів, визначити сильні та слабкі сторони ресурсів та сформулювати рекомендації щодо їх удосконалення.

На основі отриманих результатів можна перейти до детального коментаря та оцінки кожного аспекту електронного обслуговування.

Категорія користувачів та частота користування сервісами – переважна більшість респондентів – студенти та викладачі, які користуються електронними сервісами щодня або 1–2 рази на тиждень. Це свідчить про високий рівень зацікавленості у доступі до електронних ресурсів та необхідність підтримки їх постійного розвитку.

Зручність електронного каталогу – Більшість користувачів оцінили електронний каталог як «дуже зручно» або «зручно». Однак деякі респонденти відзначили складність у формуванні пошукових запитів та бажання отримати більш інтуїтивний інтерфейс. Це підкреслює потребу у модернізації пошукових алгоритмів та впровадженні допоміжних інструментів, таких як автозаповнення та тематичні фільтри.

Відповіді щодо питання про сервіс електронної доставки документів (ЕДД) показали, що користувачі задоволені можливістю отримання документів дистанційно, але висловлюють потребу у прискоренні обробки замовлень та більшій прозорості статусу доставки. Це підтверджує актуальність автоматизації процесів та впровадження сповіщень для користувачів.

Сервіси «Віртуальна довідка» та «онлайн-консультації» більшість респондентів вважають корисними. Водночас деякі пропонують додати чат-ботів для швидких відповідей на стандартні запити та інтерактивні інструкції для нових користувачів.

Опитування показало високу зацікавленість користувачів у віртуальних виставках, подорожах та майстер-класах. Користувачі пропонують частіше оновлювати контент, додавати мультимедійні формати та інтеграцію з соціальними мережами для зручного доступу та популяризації матеріалів.

Відносно пропозицій щодо нових функцій та сервісів найчастіше користувачі відзначали необхідність покращення пошуку в каталозі та додавання персоналізованих рекомендацій; створення мобільної версії електронних ресурсів; впровадження онлайн-курсів, вебінарів та інтерактивних навчальних матеріалів; забезпечення доступу до міжнародних баз даних.

Результати анкетування свідчать про те, що користувачі загалом задоволені існуючими електронними ресурсами, проте виділяють конкретні напрямки їх модернізації. Аналіз отриманих даних дозволяє сформулювати пріоритети розвитку сервісів бібліотеки, спрямовані на підвищення зручності, швидкості доступу до інформації та інтеграції сучасних цифрових технологій.

3.2. Впровадження нових цифрових платформ та сервісів

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зростання запиту користувачів на швидкий і зручний доступ до знань, впровадження нових цифрових платформ та сервісів у бібліотеці є одним із пріоритетних напрямів розвитку. Це дозволяє не лише розширити спектр наданих послуг, але й

підвищити ефективність обслуговування різних категорій користувачів, забезпечити інтеграцію сучасних технологій у навчальний та науковий процес.

Основні напрямки впровадження нових цифрових платформ та сервісів включають:

1. Інтерактивні освітні платформи та електронні курси – створення онлайн-курсів для підвищення цифрової та інформаційної грамотності; впровадження вебінарів та майстер-класів для студентів, викладачів і широкої громадськості; забезпечення доступу до інтерактивних навчальних матеріалів та тестових завдань.

2. Мобільні додатки та адаптивні веб-ресурси: розробка мобільного додатку бібліотеки для зручного доступу до каталогу, ЕДД, віртуальної довідки та новин; оптимізація веб-ресурсу для мобільних пристроїв та планшетів; впровадження push-сповіщень для оперативного інформування користувачів.

3. Інтеграція з міжнародними базами даних та відкритими платформами – забезпечення доступу до міжнародних наукових та освітніх ресурсів, створення єдиного інтерфейсу для пошуку інформації в локальних та глобальних базах, а також використання відкритих освітніх ресурсів (Open Educational Resources, OER) для формування електронних колекцій.

4. Інтерактивні сервіси для культурного та дозвіллевого розвитку, тобто, впровадження віртуальних подорожей, онлайн-виставок та інтерактивних 3D-експозицій; створення платформ для організації майстер-класів, фестивалів та інших культурних заходів у віртуальному форматі; інтеграція сервісів з соціальними мережами та мультимедійними платформами для популяризації бібліотечних матеріалів.

5. Аналітичні та персоналізовані сервіси – впровадження систем рекомендацій на основі історії пошуку та користувацьких запитів; створення аналітичних панелей для моніторингу активності користувачів та ефективності сервісів; використання сучасних інструментів для формування індивідуальних бібліографічних довідок та тематичних добірок.

Впровадження нових цифрових платформ та сервісів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності бібліотеки, розширенню аудиторії користувачів та забезпеченню високого рівня цифрової компетентності. Це створює умови для інтеграції бібліотечного середовища у сучасний інформаційний простір, підвищення якості обслуговування та формування позитивного іміджу бібліотеки як сучасного інформаційного хабу.

3.3. Покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів

Сучасна бібліотека повинна забезпечувати не лише широкий спектр електронних ресурсів, але й легкий та швидкий доступ до них, а також ефективну інформаційну підтримку користувачів. Покращення доступу та підтримки є ключовим фактором підвищення задоволеності користувачів та розвитку цифрової компетентності.

Основні напрями покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів включають заходи:

- *Оптимізація навігації та пошуку в електронних ресурсах:* впровадження інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу для швидкого пошуку інформації; створення тематичних добірок та рекомендованих списків для різних категорій користувачів; розширення можливостей фільтрації та сортування результатів пошуку.

- *Цифрова підтримка та навчання користувачів* передбачає проведення онлайн-курсів та вебінарів з користування електронними ресурсами; розробку інтерактивних інструкцій, відео-уроків та покрокових довідок; організацію консультацій через чат, електронну пошту та віртуальну довідку.

- *Покращення віддаленого доступу до ресурсів.* Зміст цього напрямку включає впровадження мобільних додатків для доступу до електронного каталогу та сервісів бібліотеки; забезпечення можливості роботи з ресурсами поза межами бібліотеки з використанням особистих акаунтів; інтеграцію

бібліотечних сервісів з відкритими освітніми платформами та міжнародними базами даних.

- *Персоналізовані сервіси та підтримка, це, в першу чергу, впровадження систем рекомендацій на основі історії користування ресурсами, а також створення персональних кабінетів користувачів з можливістю збереження пошукових запитів та добірок та оперативне інформування користувачів про нові надходження, події та тематичні добірки через e-mail та push-повідомлення.*

- *Підтримка різних категорій користувачів є, необхідним елементом процесу покращання доступу та інформаційної підтримки користувачів. Це і розробка спеціальних сервісів для студентів, науковців, викладачів та широкої громадськості; забезпечення доступу для людей з обмеженими можливостями через адаптовані інтерфейси та допоміжні технології, а також активне впровадження інтерактивних та мультимедійних форматів для залучення різних груп користувачів.*

Покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів дозволяє забезпечити більш ефективне використання електронних ресурсів, сприяє підвищенню рівня задоволеності та формуванню стійкої звички користування сучасними інформаційними технологіями.

Аналіз перспектив розвитку та вдосконалення електронних ресурсів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського показав, що сучасна бібліотека має великий потенціал для підвищення ефективності інформаційного обслуговування користувачів.

Модернізація існуючих сервісів (електронний каталог, ЕДД, віртуальна довідка, віртуальні виставки) дозволяє зробити їх більш зручними, швидкими та адаптованими до потреб різних категорій користувачів. Впровадження нових цифрових платформ та сервісів (мобільні додатки, інтерактивні навчальні курси, персоналізовані рекомендації, інтеграція з міжнародними базами даних) сприяє розширенню спектру послуг та інтеграції бібліотечного середовища у сучасний інформаційний простір.

Покращення доступу та інформаційної підтримки користувачів через інтуїтивно зрозумілі інтерфейси, дистанційні консультації, персоналізовані сервіси та мультимедійні формати забезпечує ефективне використання ресурсів, підвищує задоволеність користувачів і формує стійку цифрову компетентність.

Таким чином, реалізація комплексних заходів щодо модернізації та впровадження нових сервісів дозволить бібліотеці залишатися сучасним інформаційним хабом, що відповідає потребам користувачів у цифрову епоху.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було проаналізовано теоретичні, методологічні та практичні аспекти функціонування електронних ресурсів бібліотек на прикладі ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

Встановлено, що проблема розвитку електронних бібліотечних ресурсів є актуальною та активно досліджується у науковому середовищі, оскільки цифровізація суттєво трансформує бібліотечну діяльність і розширює можливості доступу до інформації. Електронні ресурси виступають важливим елементом інформаційної інфраструктури та забезпечують оперативне задоволення потреб користувачів.

Сучасна бібліотека трансформується у важливу складову інформаційно-комунікаційної інфраструктури, де електронні ресурси стають основним інструментом доступу до знань. Дослідження підтверджує, що ОУНБ ім. Д. І. Чижевського успішно функціонує як комплексна система цифрових сервісів, що забезпечує відкритий доступ до наукових, краєзнавчих та освітніх матеріалів.

Електронний ресурс бібліотеки є цілісною системою, яка включає: електронний каталог та бази даних: понад 13 спеціалізованих баз, зокрема книги, періодику, ноти та унікальні колекції, як-от «Краєзнавство» та наукова спадщина Д. І. Чижевського та інші. Серед цифрових колекцій особливу цінність представляють оцифровані видання та краєзнавчі документи, що мають особливу цінність для регіональної громади у контексті сучасних потреб користувачів. Інтерактивні сервіси, зокрема віртуальні виставки («Музеї світу», «Кропивницький. Історична мапа») та подорожі, гармонійно поєднують освіту з дозвіллям.

Бібліотека демонструє високу орієнтованість на потреби користувачів через розвиток таких сервісів, як віртуальна довідка, що передбачає оперативне надання бібліографічної інформації та консультацій у віддаленому режимі; електронна доставка документів (ЕДД) – можливість отримання цифрових копій статей та фрагментів видань без відвідування бібліотеки; послуги електронного

урядування та цифрова грамотність – допомога громаді в освоєнні державних онлайн-сервісів та роботі з комп'ютерною технікою.

Встановлено, що електронні ресурси переважно відповідають інформаційним потребам користувачів, проте їх ефективність може бути підвищена шляхом покращення функціональних можливостей і доступності.

Порівняльний аналіз електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек показав, що кожна бібліотека має свої специфічні сильні сторони. Так, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського вирізняється масштабістю наукового контенту, глибиною інтеграції академічних ресурсів та можливістю отримання доступу до широкого спектра міжнародних баз даних через єдину пошукову платформу.

Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника акцентує увагу на збереженні культурної спадщини, роботі з рідкісними та унікальними фондами, а також на формуванні спеціалізованих наукових колекцій, що мають високу цінність для дослідників історії та культури.

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського, у свою чергу, найбільш ефективно адаптована до регіональних потреб користувачів, забезпечуючи зручний доступ до локальних колекцій, гнучкі соціальні сервіси, а також інтеграцію цифрових та традиційних ресурсів у роботу з місцевою аудиторією.

Порівняння з провідними бібліотечними установами України виявило специфічні переваги кожної:

- НБУ ім. В. І. Вернадського вирізняється масштабістю наукового контенту та глибиною інтеграції академічних ресурсів у «єдине вікно».
- ЛННБ ім. В. Стефаника акцентує увагу на збереженні культурної спадщини та роботі з рідкісними фондами.
- ОУНБ ім. Д. І. Чижевського найкраще адаптована до регіональних потреб, забезпечуючи зручний доступ до локальних колекцій та гнучких соціальних сервісів.

Доведено, що сучасна бібліотечна діяльність в Україні потребує поєднання масштабності та академічної глибини, збереження унікальних фондів і адаптації сервісів до потреб конкретного регіону. Це дозволяє не лише підвищити ефективність користування ресурсами, але й зміцнити роль бібліотеки як інформаційного, освітнього та культурного центру.

Удосконалення електронних ресурсів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського з урахуванням позитивного досвіду НБУ ім. В. І. Вернадського та ЛННБ ім. В. Стефаника відкриває перспективи підвищення якості обслуговування користувачів, розширення доступу до цифрових колекцій та інтеграції бібліотечних сервісів у сучасний інформаційний простір.

Порівняння з досвідом інших бібліотек засвідчило наявність позитивних практик у сфері розвитку електронних ресурсів, зокрема щодо цифровізації фондів, інтеграції інформаційних систем та вдосконалення користувацьких сервісів. Це дозволяє визначити перспективні напрями розвитку, які можуть бути адаптовані в діяльності ОУНБ ім. Д. І. Чижевського.

Обґрунтовано необхідність подальшої модернізації електронних сервісів бібліотеки, впровадження нових цифрових платформ, розширення електронних колекцій та покращення доступу до ресурсів. Важливим напрямом є також посилення інформаційної підтримки користувачів, розвиток дистанційного обслуговування та підвищення зручності користування електронними ресурсами.

Електронні ресурси ОУНБ ім. Д. І. Чижевського мають значний потенціал для розвитку та вдосконалення, а їх подальша модернізація сприятиме підвищенню якості бібліотечного обслуговування і зміцненню ролі бібліотеки як сучасного інформаційного центру.

Дослідження засвідчило, що електронні ресурси бібліотек є ключовим інструментом інформаційного забезпечення користувачів, сприяють збереженню та популяризації наукової й культурної спадщини та формують сучасне обличчя бібліотечного обслуговування в Україні.

Для подальшого вдосконалення електронного середовища бібліотеки визначено необхідність:

- Модернізації пошуку: впровадження інтелектуальних алгоритмів, автозаповнення та тематичних фільтрів в електронному каталозі.
- Технологічної адаптації: розробка мобільних додатків та оптимізація веб-ресурсів для портативних пристроїв.
- Глобальної інтеграції: розширення доступу до міжнародних наукових баз даних та створення персоналізованих кабінетів користувачів із системою рекомендацій.

Загалом, реалізація цих заходів дозволить бібліотеці зміцнити статус сучасного інформаційного хабу, що здатний ефективно задовольняти запити користувачів у цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства : *монографія* / [В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2021. 248 с.
2. Бородай І., Татарчук Л., Підгайна Т. Інформаційні технології в діяльності провідних бібліотек світу та їх використання за умов сучасних комунікацій. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. №9. С. 80–91.
3. Бруй О. М. Міжнародні стандарти для створення електронних каталогів: *програма навчального модулю підвищення кваліфікації працівників бібліотек*. 2018. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/24924>.
4. Волохін О.М. Електронні ресурси сучасної регіональної бібліотеки. Всеукраїнська науково-практична конференція. Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського URL: <https://old.library.kr.ua/conference/volokhin.html>
5. Воскобойнікова-Гузева О. В., Терещенко Н. М. Вектори стратегічного розвитку наукових бібліотек закладів вищої освіти України, Литви, Польщі. *Науково-педагогічні студії*. 2021. Вип. 5. С. 145–160.
6. Горовий В. Бібліотечні орієнтири в глобальних інформаційних обмінах. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2020. Вип. 58. С. 11–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2020_58_3
7. ДСТУ 2228-93. Система оброблення інформації. Підготовлення і оброблення даних. Терміни та визначення. [чинний від 1994-07-01].
8. ДСТУ 3396.0-96. Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення. [чинний від 1997-01-01].
9. ДСТУ 2392-94. Інформатизація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення. [чинний від 1994-03-29].

10. ДСТУ 7154:2010. Інформація та документація. Принципи бібліографічного упорядкування; [чинний від 01 липня 2010] (на заміну ГОСТУ 8.451-81).
11. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2023. № 1. С. 5–11.
12. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В., Онищенко О.С., Боряк Г.В. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в 247 бібліотеках України. Рукописна та книжкова спадщина України. 2020. № 25. С. 290-309.
13. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства [Текст] : [монографія] / [О. С. Онищенко та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К. : НБУВ, 2011. 247 с.
14. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку / Г. Шемаєва // [Бібліотечна планета](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2006_4_6). 2006. №4. С.21-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2006_4_6
15. Желай О. П. Електронний сервіс сучасної бібліотеки: *монографія*. Желай Оксана ; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2021. 208 с.
16. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни / Т. І. Биркович, І. Ю. Вільчинська. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2023. № 4. С. 42–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_4_7.
17. Копанєва В.О. Концептуальна модель бібліотеки в середовищі цифрової науки. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. №4. С. 6-13.
18. Лаппо В.В. Шляхи підвищення читацької культури студентської молоді в умовах гуманітаризації вищої освіти. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2016. Випуск 1. С.33-40.

19. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii> (дата звернення: 25.08.2024).
20. Мар'їна О. Ю. Бібліотека в цифровому просторі : монографія. Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2017. 326 с.
21. Онищенко О. С. Бібліотека і «цифрове» покоління: нова ситуація, нові форми роботи. *Бібл. вісн.* 2016. № 5. С. 3–6.
22. «Правила користування...», затверджені Наказом по комунальному закладу «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського» від 16 серпня 2017 року № 95. URL: <https://library.kr.ua/terms-of-use>.
23. Про авторське право та суміжні права. Закон України зі змінами URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 14.10.2025).
24. Про бібліотеки та бібліотечну справу»: Закон України від 27 січня 1995 р. №7 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25.10.2025).
25. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 12.06. 2025).
26. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року №80/94 ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.05.2025).
27. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі:Україні Указ Президента: м. Київ від 31 липня 2000 року №928/2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000> (дата звернення 08.06.2025).
28. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 24.09.2025).

29. Про національну програму інформатизації: від 1 грудня 2022 року № 2807-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20> (дата звернення 10.10.2025).

30. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015pp:від 9 січня 2007 року №537-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення 15.10.2025).

31. Типові правила користування бібліотеками в Україні», затверджені наказом Міністерства культури і мистецтв України № 275 від 05.05.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0449-99> (дата звернення 30.09.2025).

32. Сайт ОУНБ ім. Д.І Чижевського URL: <https://library.kr.ua>

33. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського <https://www.nbuv.gov.ua/>

34. Сайт Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника НАН України <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>

35. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : схвалено розпорядженням КМУ від 23.04.2013 № 219-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 26. Ст. 1047.

36. Рибачок О. Європейська цифрова бібліотека (Європіана): створення та пріоритети розвитку/ О. Рибачок // *Бібл. вісн.* 2017. № 2. С. 8–16.

37. Самохіна Ж. В. Цифровий маркетинг як комунікаційний засіб бібліотечної діяльності. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 03–05 жовтня 2023 р.). Київ, 2023. С. 299–302.* Самохіна Ж. Використання інструментарію цифрового маркетингу в діяльності бібліотек / Ж. Самохіна // *Бібліотечний вісник*. 2024. № 1. С. 12-22. doi:

38. Соколенко В. М. Вплив використання інформаційних технологій на стан психічного здоров'я учнів старшого шкільного віку / В. М. Соколенко, В. Є. Зіненко, І. В. Лещенко, О. В. Ткаченко, К. Є. Юдіна // *Світ медицини та біології*. 2017. № 1. С. 222-225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2017_1

39. Теремко В. Читання як стратегічна проблема видавничої сфери. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. пр. / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника ; редкол.: М. М. Романюк (голов. ред.) та ін. Львів, 2011. Вип. 3 (19). С. 153–173. URL: <http://archive.is/JVnvs#selection-587.0-589.10> .

38. Турияниця Н. (2024). Цифрова трансформація бібліотек: тенденції та виклики. *Інформаційна політика пам'яті – виживання, збереження та розвиток українських бібліотек у період сьогодення*, 224–238. URL: <https://doi.org/10.24144/978-617-8321-50-5.2025.224-238>

39. Цифрові бібліотечні продукти і послуги в інформаційному забезпеченні державного розвитку : аналітична записка / О. І. Вощенко [и др.] ; відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ: НБУВ, 2023. 75 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004853>

40. Яворська Т. М. Формування медіа - та інформаційної культури: зарубіжний досвід публічних бібліотек / Т. М. Яворська, Н. В. Щусь // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 38–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_4_7.

ДОДАТКИ

Додаток А

І. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Начальник управління
з питань власності
облдержадміністрації

Т.Липовець

„14” жовтня 2005 р.

СТАТУТ

„ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ІМ. Д.І.ЧИЖЕВСЬКОГО”

ПОГОДЖЕНО

Начальник управління
культури і туризму
облдержадміністраціїН.Ю.Овчаренко
„14” листопада 2005 р.

м. Кіровоград

I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

- 1.1. Даний статут розроблений відповідно до законодавства України і є документом, який регламентує діяльність обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського.
- 1.2. Статут прийнято із змінами та доповненнями у новій редакції замість статуту зареєстрованого 15 березня 2000 року Реєстраційною палатою Кіровоградської міської Ради №02135 – ІВ – 1.
- 1.3. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського, яка надалі буде іменуватися „Бібліотека”, є інформаційною, науковою та культосвітньою установою, яка здійснює збирання всіх носіїв інформації, забезпечує вільний доступ до документів, які знаходяться в фондах закладу, їх збереження та використання з метою освіти, інформації та духовного збагачення громадян України, розширення їх світогляду, допомоги у навчанні та виробничій діяльності, дозвіллі.
- 1.4. Бібліотека є правонаступником державного комунального закладу „Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського” (зареєстрованого 15 березня 2000 р. за № 02135-ІВ-1). Ідентифікаційний код – 02219406.
- 1.5. Бібліотека здійснює свою діяльність на основі та відповідно до Конституції України, Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», інших законодавчих актів України та цього Статуту.
- 1.6. Власником бібліотеки є територіальні громади сіл, селищ і міст області в особі Кіровоградської обласної ради.
- 1.7. Кіровоградська обласна рада здійснює свої повноваження через обласну державну адміністрацію, в особі управління культури і туризму облдержадміністрації.
- 1.8. Бібліотека має право укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, бути позивачем та відповідачем в суді.
- 1.9. Перевірку діяльності Бібліотеки можуть здійснювати органи, які уповноважені чинним законодавством у межах, наданих їм законодавством повноважень.
- 1.10. Бібліотека за своїм статутом відноситься до категорії комунальних установ.
- 1.11. Юридична адреса:
вул. К. Маркса, 24
м. Кіровоград
Україна
25006

II. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕКИ

- 2.1. З метою гуманізації та інформатизації суспільства, відродження національної культури суверенної демократичної держави України і соціально-культурного розвитку Кіровоградської області бібліотека:
 - виконує роль головної бібліотеки регіону і є інформаційним, культурним, освітнім закладом та науково-дослідною установою;

- забезпечує акумуляцію документально-інформаційних ресурсів;
- формує універсальний за складом бібліотечний фонд з урахуванням пріоритетів суверенної України в координації з іншими науковими, спеціальними бібліотеками і органами науково-технічної інформації м. Кіровограда та області. З максимальною повнотою збирає краєзнавчу літературу, виконує роль міжобласного депозитарію;
- поповнює свій фонд документами шляхом комплектування в установленому порядку;
- веде облік, науково обробляє і систематизує всі види видань, які надійшли до фонду, розкриває їх за допомогою довідково-інформаційних матеріалів та електронного каталогу, здійснює аналітико-синтетичну обробку інформації, створює онлайн каталоги, підтримує власний вебсайт та регіональний інформаційний портал;
- здійснює вилучення з бібліотечних фондів документів у порядку, визначеному Міністерством культури і туризму України;
- створює єдиний для бібліотек області Міністерства культури і туризму України обмінний фонд, веде книгообмін з бібліотеками України та іноземних держав, отримує літературу в дар;
- забезпечує загальнодоступність до бібліотечних фондів і безоплатне надання основних видів бібліотечних послуг, здійснює бібліотечне обслуговування різними формами, якими є абонемент, читальні зали, МБА та комплексне обслуговування підприємств, дистанційне обслуговування засобами телекомунікації;
- розвиває дозвільні форми роботи і організує роботу клубів за інтересами, проводить прем'єри книг, читачькі конференції тощо;
- реалізує повне й оперативне задоволення конкретних інформаційних потреб науки і виробництва, культури і мистецтва;
- забезпечує доступ до світових інформаційних ресурсів;
- сприяє формуванню і розвитку читачьких інтересів та запитів, веде роботу по вихованню культури читання, опановуванню бібліотечно-бібліографічними знаннями;
- здійснює господарську діяльність, встановлює перелік платних послуг згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.1997 р. №534 ;
- координує діяльність бібліотек, надає їм науково-методичну допомогу, аналізує стан бібліотечного обслуговування населення області й прогнозує його розвиток, проводить науково-дослідну роботу в галузі бібліотекознавства;
- є колективним членом бібліотечних асоціацій, має право утворювати громадські ради;
- організує підвищення кваліфікації бібліотекарів області, проводить науково-практичні конференції, семінари, школи передового досвіду та ін., приймає участь у міжнародних заходах з питань бібліотечної справи;
- проводить самостійно і спільно з іншими установами локальні наукові та соціологічні дослідження, бере участь у національних соціологічних і

наукових дослідженнях у галузі бібліотекознавства і впроваджує їх результати у практику;

- розробляє і видає за планом або за замовленням методичні посібники з найбільш актуальних питань бібліотечної справи, інформаційні та бібліографічні видання з краєзнавства, а також з актуальних питань сьогодення, матеріали про передовий досвід бібліотечної роботи;
- впроваджує комп'ютеризацію, засоби автоматизації і механізації, НОП у практику роботи бібліотеки і бібліотек області;
- веде роботу по створенню системи корпоративної каталогізації і використання інформаційних ресурсів.

ІІІ. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ВЛАСНИКА

- 3.1. Повноваження власника щодо управління бібліотекою визначаються в межах законодавства України Статутом бібліотеки.
- 3.2. Бібліотека заснована на спільній власності територіальних громад сіл, селищ і міст області, управління якою здійснює Кіровоградська обласна рада.
- 3.3 Кіровоградська обласна рада здійснює свої повноваження через обласну державну адміністрацію, управління культури і туризму облдержадміністрації, яке разом з бібліотекою:
 - розробляє та погоджує статут бібліотеки;
 - здійснює контроль за фінансово – господарською діяльністю бібліотеки;
 - вносить пропозиції щодо призначення, звільнення директора бібліотеки;
- 3.4. Призначення та звільнення директора бібліотеки здійснюється на підставі рішень обласної ради.
- 3.5. Пропозиції щодо призначення директора бібліотеки, яка є спільною власністю територіальних громад сіл селищ і міст області вносяться на розгляд обласної ради обласною державною адміністрацією за поданням начальника управління культури і туризму обласної державної адміністрації.

ІV. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ БІБЛІОТЕКИ

- 4.1. Бібліотека своєю діяльністю забезпечує реалізацію прав громадян на бібліотечне обслуговування, встановлене законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».
- 4.2. Бібліотека обслуговує користувачів бібліотеки згідно із правилами користування бібліотекою, розробленими на основі типових правил.
- 4.3. Використання бібліотекою відомостей про користувачів бібліотеки та їх інтереси з будь-якою метою, крім наукової, без їх згоди не допускається.
- 4.4. Бібліотека забезпечує належне зберігання, несе відповідальність за облік, включення до автоматизованих баз даних, а також державну реєстрацію особливо цінних та рідкісних видань.

Додаток Б**ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ КОМУНАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ «ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. Д.І.ЧИЖЕВСЬКОГО»****I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

1.1. Правила користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» (надалі – Бібліотекою) регулюють відносини бібліотеки з користувачами, визначають їх права і обов'язки згідно з Конституцією України, законами України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»; постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року №493 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 року №1271», наказом Міністерства культури України від 01 грудня 2015 року №1004/1113/1556 «Про затвердження Порядку визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності», «Типовими правилами користування бібліотеками в Україні», затвердженими наказом Міністерства культури України від 19 квітня 2017 року № 340; постановою Міністерства охорони здоров'я України №16 від 09 травня 2020 року «Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при здійсненні дозволених видів діяльності, які передбачають приймання відвідувачів в офісних приміщеннях, на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) та Статутом бібліотеки.

1.2. Бібліотека у порядку, передбаченому її Статутом та Типовими правилами користування бібліотеками в Україні, визначає зміст, напрями і конкретні форми своєї діяльності.

1.3. Бібліотека, як інформаційно-бібліографічний, культурно-просвітницький і науково-допоміжний соціальний інститут, забезпечує збирання, збереження і загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів (книг, документів та інших носіїв інформації, електронних інформаційних ресурсів, розміщених на веб-сайті бібліотеки: <https://library.kr.ua>), свободу вибору літератури та сучасні форми інформаційного забезпечення користувачів.

1.4. Бібліотека забезпечує державні гарантії громадянам щодо безкоштовності основних видів бібліотечних послуг. Платні послуги надаються за запитами користувачів; розмір оплати та перелік додаткових платних послуг визначаються адміністрацією у відповідності із Законом України „Про бібліотеки і бібліотечну справу” № 32/95-ВР від 27.01.1995 р. із змінами та доповненнями, станом на 01.01.2017 р.; Постановою КМУ від 12 липня 2017 р. № 493 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011р. №1271”, Наказом “Про затвердження Порядку визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності” від 01.12.2015 р. № 1004/1113/1556.

1.5. Бібліотека, орієнтована на принципи інтелектуальної свободи, гарантує громадянам, підприємствам, установам, організаціям право на доступ до бібліотечних фондів, до інформації, розміщеної на веб-сайті бібліотеки (<https://library.kr.ua>), одержання бібліотечних послуг.

1.6. Бібліотека, керуючись принципами наукового формування фонду, гуманності і демократизації суспільства, гарантує збереження творів друку незалежно від політичних, релігійних переконань авторів.

1.7. Бібліотека, згідно з Законом України „Про захист персональних даних”, не допускає використання даних про читачів з будь-якою метою та зберігає таємницю запитів читачів.

1.7.1. Бібліотека здійснює обробку персональних даних з метою забезпечення врегулювання майнових відносин з користувачами, пов'язаних з бібліотечним обслуговуванням (за потреби), та для складання статистичної звітності.

1.8. Реєстрація віртуальних користувачів, яким послуги надаються виключно через веб-сайт бібліотеки, здійснюється без використання персональних даних.

II. ПРАВА КОРИСТУВАЧІВ

2.1. Користувачами бібліотечних послуг є: юридичні й фізичні особи України, зарубіжних країн та особи без громадянства. На бібліотечне обслуговування мають право: кожний громадянин незалежно від соціального походження й майнового стану, расової й національної приналежності, статі, освіти, мовних ознак, віросповідання, місця проживання, а також підприємства, установи, організації.

Право користування абонементом надається виключно мешканцям м. Кропивницького з 16-річного віку при наявності паспорта з місцевою реєстрацією, а також громадянам з тимчасовою реєстрацією – студентам навчальних закладів обласного центру.

Інші особи мають право користуватися усіма послугами бібліотеки, крім абонементу.

Громадяни, які не досягли 18-річного віку, записуються до бібліотеки за свідоцтвом про народження або документом, що засвідчує їх особу та за згодою батьків чи інших законних представників і мають право користуватися усіма послугами бібліотеки, крім абонементу.

Право на безкоштовне оформлення **постійних** реєстраційних документів мають: учасники Великої Вітчизняної війни, люди з фізичними обмеженнями, „чорнобильці”, воїни-інтернаціоналісти, учасники АТО, діти-сироти на підставі відповідних документів.

Учасники бібліотечних масових заходів, які проводяться у відділах обслуговування відповідно до річного плану роботи бібліотеки та віддалені користувачі, які реєструються дистанційно на вебсайті бібліотеки, мають право на **безкоштовне** оформлення **тимчасових** реєстраційних документів.

Право на пільговий запис – 50% вартості **постійного** реєстраційного документа та документа при переєстрації, мають пенсіонери за віком та учні, які не досягли 16 років.

Працівники закладів культури, соціальні партнери, які реалізують спільні з бібліотекою проекти, учасники бібліотечних акцій, Днів відкритих дверей мають право на пільгове оформлення **постійних** реєстраційних документів під час проведення заходів.

Випускники Міжнародних освітніх програм, учасники Міжнародних наукових досліджень та обмінів користуються бібліотечними послугами на загальних умовах.

2.2. Формами бібліотечного обслуговування є: абонемент, читальний зал, міжбібліотечний абонемент (далі МБА), Інтернет-центр, а також обслуговування за межами бібліотеки (бібліотечні пункти, пересувні бібліотеки, літній читальний зал, вікно видачі замовлень під час карантину).

2.3. Користувачі бібліотеки мають право отримувати безоплатну інформацію про склад бібліотечних фондів, консультаційну допомогу в пошуках джерел інформації, брати участь у читальних конференціях, інших масових заходах та акціях, які проводить бібліотека, відвідувати виставки, що проводяться у бібліотеці та входити до читальних рад.

2.4. Користувачі мають право одержати для опрацювання за межами бібліотеки одноразово не більше 7 документів (у т.ч. документів на нетрадиційних носіях інформації – CD та DVD – 2 одиниці). При цьому друковані документи (книги, журнали тощо) видаються користувачам на термін до 30 днів, літературу, пов’язану з навчальним процесом, а також CD та DVD – на термін до 14 днів). У разі відсутності в бібліотечному фонді потрібних документів, користувач має право отримати їх (або копії) з інших бібліотек через МБА (послуга платна).

Відділ рідкісних і цінних документів працює в режимі читального залу і має особливі правила користування, які знаходяться у відділі.

У відділі документів іноземними мовами книги (художня література) можна отримати на термін до 30 днів, а документи з фонду проекту “Заочний абонемент” Інституту Гете – на термін до 14 днів.

Відділ зберігання основного фонду припиняє виконання замовлень користувачів за півгодини до завершення роботи бібліотеки. На виконання замовлення користувача на літературу відводиться до 20-ти хвилин.

Довідки щодо порядку користування бібліотекою та режиму її роботи надає сектор реєстрації читачів та контролю, черговий адміністратор.

2.5. Користувачі мають право виносити документи за межі бібліотеки, якщо вони записані у формулярі відділу міського абонементу або відділу документів іноземними мовами. Термін

користування документами на прохання користувача може бути продовжений, якщо на них відсутній попит інших користувачів.

2.6. Рідкісні та цінні документи, довідкові видання, а також видання, одержані по МБА, видаються для користування тільки у читальних залах.

2.7. У відділах обслуговування виділені робочі місця для надання користувачам вільного доступу до Інтернет.

2.8. Користувачі бібліотеки мають право оформити попереднє замовлення на отримання книг з відділів абонементу та відділу документів іноземними мовами через вебсайт бібліотеки, електронну пошту відділів або за телефонами (0522) 32-16-52. Попереднє замовлення здійснюється за три дні до отримання документів. Одержати попередньо замовлені документи можна у вікні видачі літератури за встановленим часом, який повідомляється користувачеві завчасно.

2.9. Про зміну режиму роботи бібліотеки користувачі отримують інформацію з вебсайту бібліотеки, зі сторінок у соціальних мережах, зокрема «Фейсбук», «Твіттер», «Інстаграм», а також через оголошення на інформаційній дошці бібліотеки.

III. ОБОВ'ЯЗКИ КОРИСТУВАЧІВ.

3.1. Для запису до бібліотеки та оформлення реєстраційних документів користувачів бібліотеки (на 12 календарних місяців) фізичні особи пред'являють документ, що посвідчує особу, та заповнюють реєстраційну картку (формуляр), в якій зазначають прізвище, ім.'я та по батькові, місце проживання, освіту, контактний телефон.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» також надається письмова згода користувача на обробку персональних даних.

Документ, що засвідчує особу, (нотаріально завірена копія) пред'являється також щороку в період оформлення реєстраційних документів та при перереєстрації (під час першого візиту в новому році).

Під час запису до бібліотека користувач має ознайомитися з Правилами користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського».

Громадяни можуть оформити тимчасово:

- безкоштовні реєстраційні квитки з метою отримання консультації про наявність документів у фондах бібліотеки, відвідування масових заходів та виставок;
- платні реєстраційні квитки для користування фондами читальних залів строком на один день.

Безкоштовну тимчасову реєстрацію віддаленого користувача можна оформити на веб-сайті бібліотеки один раз на добу для користування окремими бібліотечними сервісами та інформаційними послугами.

Для тимчасової реєстрації пред'явлення документів, що засвідчують особу, не є обов'язковим. Але громадянин повинен надати необхідну інформацію про себе для оформлення реєстраційних документів.

У разі зміни місця проживання та зміни прізвища, зазначеного в паспорті, користувач повинен негайно повідомити про це бібліотеку.

Примітки: Ксерокопії, фотокопії, скановані копії, що засвідчують особу громадянина, при оформленні реєстраційних документів користувачів не приймаються.

3.2. Обслуговування користувачів у читальних залах, у відділі міського абонементу та Інтернет – центрі здійснюється тільки у разі наявності читацького квитка.

3.3. У разі втрати читацького квитка користувач повинен заявити про втрату в бібліотеку, відшкодувати його вартість і отримати дублікат читацького квитка. При оформленні дублікату читацького квитка громадянин повинен пред'явити документ, що засвідчує його особу. Передавання читацького квитка іншій особі, користування квитком іншого читача, а також користування одним квитком двома і більше особами не дозволяється.

3.4. Користуючись документами з бібліотечного фонду, читач повинен дбайливо ставитися до них; при одержанні документів має перевірити їхню кількість та наявність пошкоджень, в разі виявлення дефектів – попередити про це бібліотекаря, який зобов'язаний зробити на

документах відповідну позначку. В іншому разі відповідальність за виявлені у книгах дефекти несе користувач.

3.5. За кожний документ, одержаний у відділі абонементу, користувач ставить підпис у читацькому формулярі. Повернення користувачем документів засвідчується підписом бібліотекаря. В разі порушення терміну користування встановлюється платне продовження терміну або стягується пеня.

3.6. Користувач, який втратив або пошкодив документ з фонду бібліотеки, повинен замінити його аналогічним чи документом, визнаним бібліотекою рівноцінним, або відшкодувати збитки вартості документа, яку визначає комісія з оцінки документів, отриманих в дарунок бібліотеці. У разі пошкодження або втрати документа, одержаного через МБА, користувач за домовленістю з бібліотекою-фондоутримувачем повинен замінити його аналогічним документом (чи копією) або внести кратне грошове відшкодування вартості документа. Розмір відшкодування визначається бібліотекою в залежності від цінності видання.

3.7. За втрату або псування документа з фонду бібліотеки неповнолітнім користувачем відповідальність несуть його батьки, навчальний заклад чи установа, під наглядом яких він перебуває.

3.8. Користувачі несуть відповідальність за несанкціоноване використання створених бібліотекою баз даних та інших об'єктів інтелектуальної власності згідно із законодавством.

3.9. Користувачі в бібліотеці повинні поводитись етично і тактовно. Особи в нетверезому стані до бібліотеки не допускаються. Палити, вживати алкогольні та слабоалкогольні напої в бібліотеці не дозволяється.

3.10. Розмовляти по мобільному телефону у читальних залах не дозволяється. Для розмов по мобільному телефону, для приймання їжі існують спеціально відведені місця відпочинку у холах бібліотеки.

3.11. При відвідуванні бібліотеки читачі зобов'язані здавати до гардеробу верхній одяг, портфелі, пакети, папки, сумки за розміром, що перевищують розмір аркуша паперу формату А4 та інші речі; і пред'явити черговому читачкий квиток. Відповідальність за гроші, документи та цінні речі працівники гардеробу не несуть.

3.11.1. Під час роботи бібліотеки у карантинному режимі відвідувачі допускаються до приміщення бібліотеки виключно у захисних масках, не більше 2-х осіб одночасно.

3.11.2. До приміщення бібліотеки не допускаються відвідувачі, які мають ознаки захворювань верхніх дихальних шляхів (кашель, чхання, ускладнене дихання, лихоманку, нежить).

3.11.3. У приміщенні бібліотеки та за її межами (на прибудинковій території, або в черзі до вікна видачі літератури) відвідувачі повинні знаходитись один від одного на соціальній дистанції – 1,5-2 метри.

3.11.4. При дозволений роботі у відділах читальних залів допускається кількість відвідувачів із розрахунку – 1 особа на 5 кв.м., включаючи бібліотекаря, що обслуговує. Термін однократного перебування у читальному залі становить до 45 хв, в Інтернет-центрі – до 30 хв щоденно. Санітарне провітрювання приміщень читальних залів здійснюється по 15 хв кожної години. Санітарне оброблення комп'ютерів антисептичними засобами здійснюється після кожного користувача.

3.12. У разі виникнення непередбачених обставин (аварії, відключення електроенергії, водопостачання, опалення тощо), що перешкоджають нормальному функціонуванню бібліотеки та не дозволяють обслуговувати користувачів, за розпорядженням директора бібліотеки припиняється обслуговування або скорочується його час.

3.13. Користувач, який порушує правила користування бібліотекою, позбавляється права відвідувати її на термін, що визначається адміністрацією бібліотеки. Матеріали про злісне порушення правил користування бібліотекою можуть бути передані до суду згідно з чинним законодавством України.

IV. ОБОВ'ЯЗКИ БІБЛІОТЕКИ З ПИТАНЬ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ.

4.1. «Правила користування комунальним закладом «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського» розміщується у холі I поверху на Секторі реєстрації користувачів та на веб-сайті Бібліотеки (<https://library.kr.ua>).

- 4.2. Бібліотека створює умови для користування бібліотечним фондом, роботи у відділах бібліотеки, працівники бібліотеки надають допомогу в доборі потрібних документів.
- 4.3. Працівники бібліотеки дбають про культуру обслуговування користувачів.
- 4.4. Працівники бібліотеки сприяють формуванню у користувачів потреби в інформації, користуванні інформаційними ресурсами, підвищенню культури читання.
- 4.5. Бібліотека задовольняє потреби громадян регіону в створенні при бібліотеці читацьких об'єднань, клубів за інтересами.
- 4.6. Працівники бібліотеки систематично здійснюють контроль за своєчасним поверненням до бібліотеки виданих користувачам документів.
- 4.7. Працівниками бібліотеки враховуються читацькі запити при формуванні фонду, проведенні масових заходів, запровадженні нових бібліотечних послуг та сервісів з використанням віддалених інформаційних ресурсів та інноваційних технологій тощо.
- 4.8. Статистичний облік кількості користувачів здійснюється Бібліотекою щороку. До облікових даних вноситься інформація про користувачів, які протягом звітного періоду звернулись до бібліотеки не менше одного разу.
- 4.9. Бібліотека публікує звіти про свою діяльність на власному веб-сайті (<https://library.kr.ua>).

“Правила користування...” затверджені

Наказом по комунальному закладу «Обласна
універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського»
від 16 серпня 2017 року № 95

Додаток В

Анкета для користувачів щодо модернізації електронних сервісів ОУНБ ім. Д. І. Чижевського

Мета анкети: з'ясувати рівень задоволеності існуючими електронними сервісами бібліотеки та отримати пропозиції щодо їх вдосконалення.

Інструкція: будь ласка, відмічайте варіанти відповіді або пишіть свої коментарі там, де передбачено відкриті запитання.

1. Загальні відомості про респондента

1. Ваша категорія користувача:

- ☐ Студент
- ☐ Науковець
- ☐ Викладач
- ☐ Працівник установи/організації
- ☐ Широка громадськість

2. Як часто ви користуєтесь електронними сервісами бібліотеки?

- ☐ Щодня
- ☐ 1–2 рази на тиждень

- ☐ 1–2 рази на місяць
- ☐ Рідше ніж раз на місяць

2. Оцінка існуючих електронних сервісів

3. Наскільки зручно користуватись електронним каталогом?

- ☐ Дуже зручно
- ☐ Зручно
- ☐ Задовільно
- ☐ Незручно

4. Наскільки зручно користуватись сервісом електронної доставки документів (ЕДД)?

- ☐ Дуже зручно
- ☐ Зручно
- ☐ Задовільно
- ☐ Незручно

5. Наскільки корисними для вас є віртуальна довідка та консультації онлайн?

- ☐ Дуже корисні
- ☐ Корисні
- ☐ Задовільно
- ☐ Не корисні

6. Наскільки цікаві та корисні для вас віртуальні виставки та інтерактивні ресурси?

- ☐ Дуже цікаві
- ☐ Цікаві
- ☐ Задовільно
- ☐ Не цікаві

3. Пропозиції щодо модернізації

7. Які функції електронних сервісів ви б хотіли покращити або додати?
(Відкрите питання)

8. Які нові сервіси або можливості ви вважаєте необхідними для сучасної бібліотеки?
(Відкрите питання)

9. Загальна оцінка задоволеності електронними ресурсами бібліотеки:

- ☐ Дуже задоволений/а
- ☐ Задоволений/а
- ☐ Задовільно
- ☐ Незадоволений/а

4. Додаткові коментарі

10. Будь ласка, залиште свої побажання або рекомендації щодо покращення електронних сервісів бібліотеки:

Додаток Г

Структура електронних інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Електронні інформаційні ресурси НБУВ

Каталоги Бібліотеки

[Комплексний пошук в каталогах і базах даних](#)

Електронний каталог

[Каталог книжкових видань](#)

[Каталог журналів та продовжуваних видань](#)

Каталоги спеціалізованих та архівних фондів

[Каталоги і бази даних](#)

[Імідж-каталоги](#) (скановані каталожні картки)

[Цифрова бібліотека](#) (електронні колекції)

[Електронний архів науково-довідкових видань](#)

Комплексний інформаційно-бібліографічний сервіс

[Віртуальна бібліографічна довідка](#)

[Тематичний Інтернет-навігатор](#)

[Наукова електронна бібліотека](#)

Інформаційні ресурси

[Юридичні інформаційні ресурси](#)

[Інформаційно-аналітичні матеріали](#)

[Конституційна Асамблея електронна бібліотека НБУВ](#)

[Конституційна Асамблея: бібліографія](#)

[Електронні колекції](#)

[Електронні виставки](#)

[Філософська бібліотека](#)

[Література з бібліотекознавства](#)

Історико-культурні фонди

[Матеріали до реєстру національного культурного надбання](#)

[Інститут рукопису](#)

[Інститут архівознавства](#)

[Фонд Президентів України](#)

[Відділ стародруків та рідкісних видань](#)

[Відділ зарубіжної україніки](#)

[Відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій](#)

[Реферативна база
даних](#)

**Відгуки і
пропозиції**

[Відділ образотворчих мистецтв](#)

[Відділ формування музичного фонду](#)

[Відділ газетних фондів](#)

[Сектор картографічних видань](#)

[Відділ обмінно-резервного фонду](#)

Додаток Д

Електронний каталог ОУНБ ім. Д. І. Чижевського

Web IPBIS64 x +

← → ↻ irbis.library.kr.ua/cgi-bin/irbis64r_72/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=8&S21ALL=8&S21ID= ☆ 6 Освіта

Головна На початок

Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім.Д.І.Чижевського

Електронний каталог

Цифрова бібліотека сайту Кіровоградської ОУНБ - стандартний пошук

Область пошуку

Автор

Пошук

Надходження за 2026 рік

2026		
Грудень	Листопад	Жовтень
Вересень	Серпень	Листопад
Червень	Травень	Квітень
Березень	Лютий	Січень

Правила складання запиту під час пошуку

Обравши необхідну область пошуку (ключові слова, автор, заголовок, рік видання), введіть запит у поле введення:

- Під час пошуку за **ключовими словами** - фразу природною мовою. Ключові слова формуються практично з усіх полів бібліографічного опису. Фраза розкладається на окремі слова (цифри не враховуються!), які морфологічно нормалізуються (тільки для російських слів!). Під час пошуку за ключовими словами застосовано алгоритм ранжування знайдених документів: список результатів пошуку сортується в порядку убутання рейтингу документа. Чим більше в знайденому документі слів із запиту, тим ближче ці слова один до одного і чим більше їх сумарна вага — тим вище місце документа в результаті пошуку.
- Посилання "**Знайти схожі**", що відображається в бібліографічному описі знайдених записів, формує запит на ранжований пошук, який включає всі ключові слова запиту.
- Під час пошуку за **автором або заголовком** - прізвище або початок заголовка (у випадку якщо воно точно невідоме). В такому разі потрібно вводити тільки одного автора (або один заголовок).
- Під час пошуку за **роком** — рік видання (одне число).

Отримав результат пошуку Ви зможете таким же чином "уточнити" Ваш запит (шукати в знайденому).

Вид пошуку

Стандартний

Розширений

Професійний

За словником

Статистика за 16.05.2026

Число запитів	559
Число відвідувачів	1
Число замовлень	0

Бази даних

Цифрова бібліотека сайту Кіровоградської ОУНБ

БД книг ОУНБ ім.Д.І.Чижевського

БД періодичних видань ОУНБ ім.Д.І.Чижевського

Доповнення БД про наявність окремих номерів журналів та газет в Кіровоградській ОУНБ

БД Красназнавство

Колекція Д.І.Чижевського

База даних аналітичних списків газетних статей Кіровоградської області (Кіровоградський Регіональний Кооперативний Каталог)

БД книг відомі іноземних мов

БД іноземної періодики

БД відеоресурсів іноземними мовами

БД аналітичних статей

Пошук

22°C Sunny

18:37 16.05.2026